

www.uns.ba

УНИВЕРЗИТЕТ САРАЈЕВО

СВЕСКА IX.

Сарајево, Септембар. 1894.

ГОД. VIII.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: В. С. Поповић, протојереј.

Број 2023.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном свештенству и црквено-школским општинама Дабро-босанске епархије.

Његова Светост Господин Неофит VIII. Архиепископ цариградеки, новога Рима и васељенски Патријарх са Светим Синодом од 12 архијереја, обратио се је на Нану смиреност својом посланицом од 4. јула 1894. број прот. 3528 експ. 2202 овог садржаја

„Са болом у души и дубоко потрепшени, долазимо извјестити у Христу свету браћу архијереје, да су, ова престоница и оближња острова и предграђа, из дубине земље поремећене страшним земљотресом 28. јуна о. г. и, да, осим осталих катастрофа и штете, које су проузроковане тиме јавним светињама просвјетним и благотворним народним здањима, страшица и венаквацима удар допринио је и цркви, порушивши здања а највише њене просвјетне установе: красне наше свештено-богошловске школе у Халки, за које је толиким трудом и трошком прије кратког времена подиг-

нуто врло лијепо и узвишено здање, које је сасвим пропало, и нестало га са осталим здањима око њега т. ј. библиотеком савршено срушеном, и свештеним храмом присносусшне и Свете Тројице, који је непрепуцао, и на коме осталоше страшне пукотине.

„Благодарећи Господу „призирали на земљу и творачу трастиса“ — што се спасоше сви, који овој школи припадају, оставиши неповријеђени, и просећи милост Његову, да обустави ово зло, које се десило због наших грјехова; — ни мало не очајавамо, ушљед нанесене велике материјалне штете, јер напријед смо увјерени, да, у колико је већи овај зао удес, и у колико је дубља скорб, због катастрофе ове свештене школе, у толико ће топлији бити у срцу свакога од свете браће и свакога побожног Хришћанина, осјећај

WWW.UNILIB.RS
 честољубља и ревности, ради подигнућа и обновљења срушеног и у развалинама лежећег здања.

„Са овим увјерењем подстрекнута црква, нашла је за сходно, ријешењем синодалним, како да се и школа и свети храм и библиотека подигну из основа, помоћу и прилозима светих архијереја, осталог клира, свештенства, и побожног хришћанског народа: у размаку времена највише од 12 мјесеци, и да би могла школа предидуће нове школске године, са помоћу Божијом предузети прекинути правилан свој рад.

„Ушљед тога обраћамо се и Вашем Високопреосвештенству, да изволи учествовати у овом општем прилагању, а *уједно поради у својој епархији на скупљању добровољних прилога од стране побожних Хришћана*, и пошаље са скупљеним прилогом каталог свију чланова прилагача за ово богоугодно дјело.

„Сувишно би заста било, да се излаже овдје опширно, заузимање и подјејствовање у Христу свете браће архијереја по овој ствари, јер сваки од њих сâм по себи појми, да ова стара школа, похвала цркве, и неопходни њезин стожер, има апсолутну нужду, да се што прије подигне из својих развалина, жива и цвјетајућа, те да би јасно и даље проповиједала Слово Божије хришћанском народу кроз свршене учитеље и проповједнике свештене православне Богословије, на благо цркве и православног живља“.

* * *

Пречасни свештеници и
 благочестиве општине!

Духовна власт епархије Дабро-босанске потстрекнута горњом посланицом, у данашњој својој сједници ријешила је, да се удовољи захтјеву Његове Светости, Патријарха васељенског и Светог Синода. С тога овом окружницом обраћамо се

пречасном свештенству и благочестивим црквеним општинама, а дозволом Високе земаљске Владе за Босну и Херцеговину, с топлом препоруком, да се заузму око сакупљања милодара и прилога за подигнуће здања православне Богословије у Халки и других светиња, што су порушене познатим великим и страшним скорашњим земљотресом у Цариграду и околини.

Сакупљање прилога нека се одпочне од 1. октобра 1894. године, па до свршетка априла 1895. године у свима црквама наше Богом храниме епархије по нашем старинском обичају, т. ј. да свештеник споразумно са црквеним одбором, или таторима, изабери угледно лице, које ће за вријеме божанствене службе са „оглашеним тасом“ (пјатом — тензијом) сваке недјеље и празника, кад највише народа у цркву на молшаву дође, у току 7 мјесеци — *купљење новца предузимати*, док се колико — толико не сакупи.

Почетком мјесеца маја 1895. нека црквени одбор са свештеником дотичне цркве, сакупљени и укучни новац и принос, пошаљу на конзисторију поштанском напутницом са назначењем: мјеста, цркве, парохије, дана и године, када је шта и колико у горњу сврху сакупљено.

*

Нека сваки свештеник ову окружницу прочита народу у цркви на литургији, послје прочитаног јеванђеља, или на „причасном“, а уједно да нагласи да ће сваке недјеље и празника за вријеме 7 мјесеци, изабрано лице (име и презиме) купити прилоге са оглашеним тасом или пјатом.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 25. августа 1894.

А.Е. и Митрополит Дабро-босански:

Ђорђе Николајевић, с. р.

WWW.UNILIB.RS
Број 2056.

ОКРУЖНИЦА.

Пречасном српско-православном свештенству Дабро-босанске митрополије.

Чести примјери свједоче нам у каквом се невољном стању налази породица (супруга и дјеца) свештеника, кога смрт растави од рода његова. У таквим случајевима, укућани свештенички остају да се пате, и сваку незгоду подносе, што је очигледан знак још слабог стања свештеничког.

Да би се породицама упокојенијех свештеника колико-толико помогло, ова духовна власт наређује, да свештеник, који у администрацији држи удову парохију, *за годину дана даје половицу свију прихода из парохије породици умрлог свештеника.*

Но у случају, када се на упражњену парохију, коју је неко вријеме администрирао привремени свештеник, постави стални: то се између новопостављеног свештеника и бившег администратора, *има цијелокупити бир*, осим епитрахилских при-

хода, дијелити за ту годину по мјесецима, т. ј. колико је који мјесеци ту парохију служио, онолико му дијелова бира од ње и припада. — Година се рачуна са почетком јануара. — Ово се односи на оне парохије гдје свештеничких удовица и њихових сирочади нема; а и на те, послје годину дана од дана смрти умрлога свештеника.

Консисторија задржава себи право у свима спорним случајевима, односно бира, своје коначно ријешење донијети.

О свему томе, имају пречасна г. г. проте и надзиратељи подручно свештенство, ради тачног извршавања ове наредбе, извијестити,

Из консисторијалне сједнице, у Сарајеву, 1. септембра 1894.

АЕ и Митрополит дабро-босански:

Ђорђе Николајевић, с. р.

Број 2057.

ОКРУЖНИЦА.

Свему пречасном српско-православном свештенству и црквено-школским општинама Дабро-босанске митрополије.

Од времена окупације на многим мјестима (особито у Крајини) подигнуте су многе црквице, и те су или од просте дрвене грађе, или што је још горе од плетера и без ичије дозволе саграђене.

Најновији догађај, гдје је мјесни свештеник са својим парохијанима, без претходне дозволе и знања свог архијереја, положио темељ својој парохијалној цркви, те је ради прекршаја установа црквених под казну потпао, — побудио је ову духовну власт, овијем позвати сво пречасно свештенство и све црквено-школске општине ове Богом спасаеме епархије, да у будуће на то строго пазе, да се ни

једној цркви, и у опште згради, у којој се богослужење чини, не поставља темељ прије, док се за то писмена дозвола и архијерејски благослов не изда. Исто тако нужна је претходна дозвола и политичке власти.

Ни једна црква не смије се у будуће подизати од просте дрвене грађе. Кад парохија намјерава себи цркву подићи дужна је набавити пространо земљиште, у средини парохије, и имати бар половину сабрања новца, што ће читаву зграда црквена стајати; па кад је према приложеном плану и прорачуну црквеном, градња и од цркве и политичке власти

одобрена, и, кад је сав материјал на мјесто прибављен, онда се тек приступа полагању црквеног темеља, кога и освешћује свештена особа имајући за то нарочиту дозволу свога архијереја. Ненмари, који се подухваћају, цркву подићи, имаду са одбором црквеним склопити уговор, од кога један примјерак, са политичком вла-

шћу потврђен, треба да се и конзисторији достави.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 1. септембра 1894.

АЕ. и Митрополит Дјобро-босански :

Ђорђе Николајевић, с. р.

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

Написао: В. Белавин.

„А ова се написаше, да вјерујете да Исус јест Христос син Божиј, и да вјерујући имате живот у име његово (Јов. 20, 31).“

Ушло је у обичај, да се прије нешто што се почне истраживати ма какав предмет, истакне важност тог истраживања. Предмет нашег истраживања говори сам најјасније о својој великој важности. Хришћанство не да се замислити без Христа (у супрот Бауру, који покушаваше да разјасни поставак и битност хришћанства без Христа). У другијем религијама и ако је од велике важности живот и карактер онијех, који је основаш, ипак није личност њихова тако тијесно и неодољиво скопчана са идејом њихове религије, како је то скопчана личност Христова са хришћанством. Оснивачи разнијех религија бјеху преставници религијознијех идеја, потреба свога времена и свога народа и они бјеху, строго узевши, више реформатори, а не творци. Но Христос не само да је основао хришћанство, већ је он у једно његов главни предмет, суштина и средиште. Васцијело хришћанство основано је на њему и оно је у потпуном смислу његова творевина, која проистиче из дубљине његовог божанственог духа, и са свијем обиљежено карактером његове личности. Личност Христова свезана је неразрјешиво са самом суштином

хришћанства, јер оно није ништа друго, разма учење о ономе, чему је учио господ Исус Христос и што он учини.

Према томе неопходно је нужно да проучимо личност Исуса Христа, ако желимо да правилно схваћамо Хришћанство. То изучавање баца обилно свјетлости и на поимање хришћанскијех истина, јер, па примјер, хришћанско наравствено учење није тек обичан, апстрактан морал, већ жива слика самог Исуса Христа, као обрасца божанственог и идеала наравственог — а баца свјетлост и на схваћање дјела Христовијех. Дјела се Христова морају расуђивати у свези са његовом личношћу. Ако се чак не може правилно судити ни о дјелима човјечијим, не обратимо ли пажњу на његову личност, онда тијем више важи то исто и у погледу дјела Христовијех. Дјела човјечија не одвисе тек од личности његове, већ и од услова времена и мјеста, у којима се налази та личност, — од средишта, у коме се креће; али дјело Христово — дјело је његово и сви битни елементи тог дјела проистичу из његове личности.

На тај начин је личност Христа Спаситеља од врло важна значења. И ето то

је узрок за што су сви нападаји најновијег невјерија и одрицања уперени на ту срједишњу тачку хришћанства.

Но обично је да се важни предмети и врло тешко истражују. Врло се много покушавало да се правилно оцрта надземна величина личности Христа Спаситеља, да се изнесе жив божанствени лик његов. Али сви ти покушаји нијесу, по мишљењу једног нашег богослова — а које мишљење није неосновано — успјели и подјеђају нас на неуспјех сликара, што по га посла Авгар, да сними лик Христов¹⁾.

А други један иностранци богослов који написа живот Исуса Христа, сам признаје, е је немоћан и слаб, да представи божанствени лик Христов: „Ја, вели он обраћајући се Христу, хтједох рећи о теби нешто велико; при свијетлу гасовита надахнућа, у благословене тренутке, чињаше ми се по гдје кад, као да те видим у твојој божанственој величини, са челом на ком је исписана скрб и љубав, опасана најсавршенијом чистоћом и највећом љубављу... Но тек што хтједох да испишем твој свети лик, перо задрхта у мојим невјештијем рукама, и ја бијох кадар да представим тек блијед нацрт онога, што ме бацало у прах, да се поклоним теби. Ко ли сам ја, на да будем кадар оцртати твоју светост?²⁾ Узрок такве немоћи лако се може разумјети. Да би се могао савршено оцртати лик Христов, пужно је да будемо сњиме у унутарњем духовном сродству (тијем баш, што не бјеху у том сродству, објашњује се неуспјели покушај Штрауса и Ренапа); и сувише: морали би сами бити наравствено на бесконачној висини, морали би бити с њиме *једног духа*, морао би да буде у свој пуноћи изображен

Христос у нама: у нашем уму, осјећају и у свом животу нашем. А ко је — па био то најсветији човјек — са Христом *једно* у наравственом погледу? Хришћанска црква може се са правом поносити са многијем својим члановима (мученицима, великијем учитељима и другијем) но сви су они према Христу тек као слаба копија према оригиналу коме се не може подражавати. И за то није човјек кадар да оцрта потпун, цјеловит и савршен лик Христа Спаситеља. С тога се и ми ограничавамо на то да изнесемо тек неке црте његове, које јасно показују, е он није био обичан човјек, већ Богочовјек.

Прије него што пријеђемо да разматрамо те црте, држимо да неће бити на одмет, ако ријешимо једну недоумицу: ако је био Христос син Божији, Бог, који се јавио у тијелу (I. Тим. 3, 16.) зашто га онда не признаде већина савременика његовијех за Бога?

Савременици Христови имали су своје лажно, али њима драго схваћање о Месији, као цару земаљском, у које су се схваћање они уживили и на њега свикли; чак су се и Христови ученици врло тешко одrekli од тог схваћања. Али у ученика бјеху срца чиста, благочасна, доступачна утицају благодати Божије, која просвјећује и под утицајем те благодати они су и исповиједили своју вјеру у Христа као сина Божијег (Мат. 16, 17). У већине пак Јевреја срце је већ од када отврдло и опирало се благодати св. Духа и очи њихове већ нијесу видјеле, нити су уши њихове чуле (Јован 12, 40; Дј. 7, 51). Такви Јудеји са својим окорелим, чувственијем схваћањем судили су о Христу искључиво по спољашњијем приликама његова живота, које се нијесу ни најмање подударале са њима драгом представом о славном земаљском цару — Месији. Хри-

¹⁾ Прот. Сидовски: „Генетичког ккдние кь когослови“ 40.

²⁾ Пресанеје: Живот И. Христа, 313.

стос се рађа од сиромашне и непознате женске и живи сав свој живот као човјек из нижијех слојева, немајући често ни гдје би главе склонио. Већи дио свог живота проводи он у сиромашном галилејском градићу, из кога, како су многи мислили, не могаше понићи ништа доброга.

Он је син дунђеринов и сам му помаже код посла; није полазио никакву чувену школу, нити се учио у ког знаменитог учитеља. Он расте и пролази кроз све периоде људског развитака, потчињавајући се условима људског удјела, оскудјева у храни, пићу, одмору, сноси тегобе животне, страда, пати као и сви остали људи. Шта има у томе божанственог, надземаљског? Истина, наука је његова дивна, чуда су његова необична — то не могаху не примијетити чак и људи са схваћањем окорелим, али не значаше ли то у очима њиховијем, да није Христос ништа више, осим велики пророк као и Илија и Јеремија? А да је Он син Божији, зар би он тако срамно докопчао живот свој на крсту?

Но да се прохтјело тијем људима да мало дубље завире у то, што се крило под смиренијем покровом живота Христовог, да им се прохтјело да приљекно и беспристрасно напусте своје лажно поимање о Месији и да се не опиру дјеловању просвјећујуће благодати Божије те проуче личност Христову, то и њима не би умакло — да је био Христос заиста син Божији (Мат. 27, 54).

Дошавши на земљу, показао је Господ Иеус Христос у свом животу и у свом лицу довољно таквијех црта, које јасно и несумњиво говоре о његовом божанственом достојанству. Отпочећемо разматрање тијех црта по догађајима у јавном животу његовом,

Ако није Христос Бог, већ тек човјек, то како да га назива арханђел Гаврил, благовјешћујући пресветој Дјеви Марији, Господом, сином Божијим? (Лук. 1, 35). Ако није Бог, кога онда величају анђели? Кома се поклањају пастири и мудраци? Кога навјешћује звијезда? Ако није Бог, како то да он као дијете од 12 година мудрошћу својом збуњује искусне и осиједјеле у мудрости учитеље израиљске? Ако није Бог, о коме онда говори Бог отац приликом Иеусова крштења: „Ово је син Мој љубавни“ (Мат 3, 17), и на кога силази св. Дух? Кома служе анђели у пустињи? Ко претвара воду у вино? Ко нахрањује са пет хљебова и двије рибе хиљаде људи? Ко заповиједа вјетровима и мору? Ко лијечи ббне, чисти губаве, васкршава мртве? Ко прашта гријехе, даје живу воду, исцјељује поништене срцем, проповиједа грјешницима опроштај? Ако није Бог, за што помрча сунце кад га распеше, за што се потресе земља, раздвоји завјеса, а гробови отворише? Ако Христос није Бог, како да он раскида узе властите смрти своје, јавља се ученицима својијем и узноси послније 40 дана на небо? *Заиста овај бијаше син Божији* (Мат. 27, 54).

О истинитости тог закључка још ћемо се боље увјерити ако пријеђемо од спољашњег живота к унутарњем и размотримо праву његову личност.

Прије свега изненађује нас, кад разматрамо личност Христа Спаситеља, његова безгрјешност. Он је потпуно чист од гријеха. Високо, неизмјерно високо уздигао се он изнад гријехова и страсти људскијех. На њему нема ни трунка, ни најмање сјенке љаге. Никада не учини он ни коме неправду, ни једног човјека не увриједи, ни коме не рече рђаве ријечи, нити учини икад ма шта рђава.

WWW.UNILIB.RS

Он је једини који сачува ни чиме неокаљану чистоћу мисли, осјећаја и поступака.

Истина је, да ми по гдје кад погледамо, дивећи се, на неке људе, као на обрасце наравственог савршенства; али чим их пажљивије и из ближега изучавамо, чим изискујемо од њих строжије наравствене захтијеве, опажамо одмах, да ти велики и благородни образци, којима смо се до недавно дивили и који су нас заносили, — нијесу без недостатака и без гријеха. Тек је један Христос свет, тек је он једини без гријеха. О томе нам јасно доказују свјedoци Христовог живота, његови другови — ученици, који су га познавали боље него остали људи, који су га виђали из ближега и подробније, не само у појединијем важнијем моментима, већ ишли из дана у дан с њиме и налазили се уз њега у најразличнијим приликама у животу. Они једнодушно признају Христа за света и праведна, непорочна и чиста, који никада не згријеша (Дјеј. 3. 14; I. Петр. 1. 19; 2. 22, 3. 18 I. Јов. 3, 5, 7 и т. д.). А Јован Крститељ, најстрожији, свет и велик пророк, кога поштоваше сав јеврејски народ, признаваше Христа у толико светијем и наравствено узвишенијем, с држаше да није достојан, да развеже ремен на обући његовој т. ј. да му учини и најнижу услугу. Па чак и непријатељи Христови, који су га три године непрестано пратили пазећи на сваки корак његов и суревњиво мотрили сваки чин његов и прислушкивали сваку ријеч његову, само да га могу ма зашто окривити, и они чак не могоше пронаћи ни једног трунка, који би окаљао чистоћу живота његова. Пилат, који подробно испита оптужбу, што подигоше на Исуса, па и сам кукавни издајник Јуда, признају да је левин.

Против тога наводе рационалисте, да свјedoци безгрјешности Христове, нијесу могли проникнути у тајне мисли његове, нити у тајне душе његове; можда бијаше у дубљини срца његова што год грјешна, а међу тијем само се туде може тражити мјерило којијем се оцјењују поступци и ријечи. Али у погледу тога ваља нам истаћи, да сам Христос свједочи о својој безгрјешности и то свједочанство има врло важно значење. Обично је, да у наравственом погледу развијене личности знаду понајбоље и најјаче осјећају своје властите недостатке и држе себе за највеће грјешнике, јер је за њихов чист поглед и најмања наравствена погрјешка врло велика погрјешка. Христос — и тек једино он — не чини тога, јер у њему не бијаше никаква узрока, па да увиди властиту грјешност своју. Он сам, који ревни и одушевљено позиваше све остале људе да се покају, не осјећаше никакве потребе, да се ма у чему поправи; заповиједивши ученицима својијем, да се моле за опроштење гријехова, не мољаше сам он у Бога опроштење за себе. У мјесто да признаје гријех, Христос баш на против најодлучније истиче увјерење о својој безгрјешности, — истиче, како он искључиво између свију синова људскијех има власт опраштати другима гријехе, кад оно запита јавно и свечано своје непријатеље: „*који ме од вас кори за гријех?*“ (Јов. 8, 46). Те ријечи не бијашу, што се Христа тиче, ријечи уображења и самообмане, јер се ни једно ни друго не може ни замислити у погледу онога, пред чијијем се проницавијем погледом ништа не сакри и који налазаше гријех у најтајнијијем његовијем скровиштима; не бијашу то ни ријечи обмане и свјесне лажи (та и сама помисао о томе највеће би

било богохуљство) како би се узнио пред људима, пошто се то може још мање допустити у погледу оног, који бијаше оваплоћена истина и образац кротости и смирености. Те ријечи бијаху свечана самообрана оне личности, која је толико узвишена, да није нико кадар ни посумњати е је грјешна, а камо ли оптужити је због грјеха.

Безгрјешност Христа Спаситеља није безгрјешност човјека неiskusана, у кога тајне моћи зла могу да су још уљуљане, јер не би прилике да избију на површину; безгрјешност таква човјека још не пружа стално јамство, да се не ће поколебати. Безгрјешност Христова тијем је драгоценија и тијем има већу наравствену важност, што се он често подвргавао искушењима правијем, а не тек умишљенијем. Апостол Павле вели о њему, да он поднесе искушења, да бјеше искушаван у дане тијела својега и да приносише молитве к Богу са виком великом и са сузама (Јевр. 2. 18; 4. 15; 5. 7). И заиста каква све искушења, напасти, страдања, пребацивање не претрпи Христос у животу своме од људи и од ђавола! Морао је да страда због слабости и несталности својих ученика, издаје пријатеља, неблагодарности и словитости народа, злобе непријатеља; — морао се подврћи искушењу крајњег одушевљења, које га хтједе прогласити царем у крајњој порузи, кад га одмах иза сјајна дочека подвргоше срамној казни, та чак га је и ђаво искушавао својим примамљивим понудама. Али сва та силна искушења не нађоше у њему за себе погодна земљишта, нити пробудише и најмању похоту у светој души његовој. Христос имађаше у себи увијек довољно мудрости, великодушности, устрљивости, сталности и јачине, да одбије сва та искушења. Он

је потпуно безгрјешан, потпуно свет, и по томе није он обичан човјек, већ богочовјек, јер је тек једини Бог без грјеха.

Светост се људска састоји у подражавању и уподобљавању к Богу: „будите свети, јер сам ја свет“ (Лев. 19. 2.) Но ако је у погледу људи светост божја тек непостижан идеал, коме се може човјек тек приближавати, то је Христос тако исто савршен, као год што је савршен отац небесни; у њему видимо иста савршенства, иста својства, која налазимо и у Богу.

Људски ограничени ум није кадар разабрати у чему се састоји сушност божанства. Па ипак нам је откривено у Богу такво својство у коме је суштатство и његов живот изражен врло опширно, потпуно и разноврсно: „љубав божја црта у себи највећма између осталијех својстава суштатство божје — она исцрпљује већма него и које друго својство безгранично море бића и живота божанствена“¹⁾ због чега и апостол Павле назива Бога љубављу (1. Јован 4, 8). Најсавршенију објаву љубави налазимо у Христу: шта је љубав, и шта је она кадра учинити — о томе се најпотпуније увјеравамо из живота Христова, који бјеше велико дјело љубави.

У старом је завјету изабрао Бог између свију особина људских љубав материнску, да њоме изрази своју љубав према Израљу: „Може ли жена заборавити народ свој, да се не смилује на чедо утробе своје? А да би га и заборавила, ја нећу заборавити тебе“ (Исај. 49, 15). А то с тога, јер материнска љубав представља највишу форму љубави на земљи и подсјећа већма него ишта друго на љубав Божију. Никаква друга љубав на земљи не може бити тако силна, тако потпуна,

¹⁾ Бјељајев: „Божанствена љубав“ 2. изд. 44.

тако непресахљива, тако предана и тако спремна на жртве као љубав материнска: љубав материнска, која се мучила вас дан, пробдила сву ноћ, налази за себе довољно награде у осмјеху, ласкању дјечијем; она радо прашта и љуби чак и онда, кад је дјеца срамотно заборављају; једном ријечи мати се познаје по љубави према дјеци својој, као год што познаде и Соломон праву мајку.

И Христос Спаситељ показује такође на материнску љубав, као на слику своје љубави према људима (Мат. 23, 37). И његова је љубав — љубав чиста, њежна, силна, која све обухваћа и која је готова на сваке жртве (Мат. 20, 28; Јов. 10, 15; 13, 1, 23; 19, 26—27 и т. д.) љубав која истиче као широк поток из његовог божанственог срца и излијева се на све, милујући, спасавајући и благодотворећи. Сав живот и рад Христов проникнут је безграничном љубављу. С које год стране проматрамо живот његов, у свакој појединој свијетли љубав његова јасном и ваистину небесном свјетлошћу, показује се у таквој свеобухватљивијој пуноћи, с таквом чистом и светом топлином, е је она очевидна без особита разјашњивања и уму најобичнијег читаоца новог завјета и мора је осјетити и окорјело срце.

Из љубави долази Христос на земљу. Она га покреће, те оставља мирно и спокојно станиште у Назарету, гдје би се он можда могао користити ма некијем радостима у животу — те излази на пут пун труда, страдања и брига, пут јавнога рада. Па заиста, колико је морао поднијети Спаситељ само у течају једнога дана живота свога! Кад нам причају јеванђелисте (Мат. 8, 16; Марк. 1, 32), да је народ вечером, у залаз сунчани, доносио Христу многе, који су имали бијесове и он изгонио зле духове својом ријечи и

лијечи боње, то тај вечерњи час бјеше свршетком дана, који он проведе непрестано забављен учећи и лијечећи народ. За тијем даном шљедује други, који отпоче, како нам се прича, док још и не свану, и Исус је устао, па отишао на пусто мјесто да се помоли. Његови ученици траже га и веле му: „траже те сви“ и он посвећује љубави према људима, не само часове одмора свога, већ чак скраћује часове молитве своје: „*хајдемо*, рече он ученицима, *у оближња села и градове, да и тамо проповиједим: јер сам ја на то дошао*“ (Марк. 1, 35—38). И опет отпочиње тежак дан, али Христос не слаби и не малаксава; он не штеди себе вршећи велико и тешко дјело љубави, — не зна шта је умор, заборавља на глад и жеђу, жртвује и природне своје везе и тјелесне потребе. Своју љубав према људима показује он у разноликијем видовима: радујући се и тугујући са ближњима, у милосрђу, помоћи и прегалачкој служби на добро њихово. Йубав вуче Христа у дом радости на свадбу; она га води и у дом туге и смрти; она милује и благосиља дјецу; она лијечи болесне и васкршава мртве. Но посебно обраћа се она к патницима и страдаоцима, митарима, прељубницима, кукавном народу, који блудни као стадо без пастира и тоне у заблудама и гријеху — на њих се она особито излива, јер врач треба болеснике, а не здраве. Христос улази милостиво у куће митара, тијех народнијех пијавица, које сви презиру и од којијех сви бјеже. Грјешници, која паде пред његове ноге, и за коју су сви знали, те су се чак и најгорљивији заштитници друштвене наравствености бојали да се не оскврну долазећи с њом у дотицај — он обећава опроштење гријеха, јер је много љубила (Лука 7, 47). Према жени прељубници, коју хоће да

подвргну по закону казни, налази он ријечи љубави, која опрашта: „иди, и одсеље више не гријеши“ (Јов. 8; 11). Ето, зашто ми видимо да се купе око Христа разне невоље, слабости и недостатци.

Но обраћајући се прије свега љубављу према несретнијем Христос не испушта из вида ни оне, који се држаху да су праведници, спреман увијек да поведе ријеч и са фарисејима и чак да сједе с њима за трпезу, у нади, не ће ли и они схватити час свога спасења. Љубав своју протеже он и на непријатеље своје. И ма да није нико толико љубно колико Христос, ипак нијесу никога толико мрзили као баш њега, и тешко је наћи човјека, кога су тако силно и толики осуђивали, мрзили и гонили као Христа. Промисао божији поставио га у средину таквијех људи, који су могли прије свега у њему пробудити одвратност и мржњу према људима, него ли поджећи саучешће и љубав према њима. И баш ето у тој средини, која не бјеше ни мало згодна за развитак љубави, у том заслијепљеном леглу злобе, сплетака, пакости, мржње, избија дивна свијетлост Божије љубави. Мржња и злоба нијесу могле ојачати Христа, ни су могле и за часак ослабити његову врелу љубав према људима: „и шама га не обузе“ (Јов. 1, 5). Улазећи свечано у Јерусалим он плаче, јер су отврдла срца његовијех непријатеља. Он очекује од непријатеља својијех тек смрт и поред свега тога љуби их и умирући опрашта онијем, који га разапеше. Људска злоба, као да се баш с тога показа у својој голотињи, у својој ужасавајућој јачини, лукавствини и крволочности, како би што јаче синула, тијем јаче избила на површину и тијем непоколебљивијом показала се љубав Христова.

Но Христос „љуби своје који бијашу на свијету, до краја их љуби“ (Јов. 13, 1) и љубав га на пошљетку одводи на Голготу. Па и тада, полазећи да страда за род људски и заборављајући самог себе, он тјеши жене јерусалимске, које плакаху за њим; viseћи на крсту, он спасава душу распетога с њиме разбојника и у смртнијем мукама, кад га исмијева безумна свјетина, моли се он оцу, да опрости непријатељима његовијем; испуштајући готово пошљедњи дах свој, брине се ипак о матери својој. И тако је ваистину, сав живот Христов, тек непрекидно дјело љубави.

Ми смо размотрили „радну“ љубав Христову. Но љубав се још и не велича, не охоли, није раздражљива, већ све сноси (I. Кор. 13. 4, 5, 7) и драговољно се покорава (I. Јов. 5, 3). Према томе су најважније и неопходне особине љубави смиреност, кротост, стрпљивост и покорност.

И у Христу видимо ми дубоку смиреност, највећу кротост, силну стрпљивост и потпуну покорност Богу оцу. Те особине испреткале су сав живот његов од рођења до смрти, све његове ријечи и дјела, говоре и поступке.

Христос се понизио, јер је он, обличје Божије, раван Богу, примио обличје слуге и постао сличан нама људима (Филип. 2, 6—8). Сједињење божанствене природе са природом људском, безначајног и песазданог са значајним и тваријем бјеше понижење за сина Божијег, јер је он тијем сједињењем драговољно ограничио на неко вријеме еманацију своје божанствене природе и потчинио се условима тварног, ограпиченог бића. Христос, који изобилује божанственом славом и могућством, осипромаши због нас; имајући моћ да влада и да га славе, он трпи већма него ико оскудицу, биједу, стра-

дања и поругу. Христос се рађа на свијет као обично дијете, и рађајући се не нађе ни куће, ни колијевке. Он расте и развија се скоро исто тако, као и сви људи. Тридесет се година крије он — владика твари и господ славе — на зелњи у највећој неизвјесности и покорава се двома смртнијем, које удостоји назвати родитељима својијем. Али ето он изилази на јаван рад — па шта би? Син Божији, који долази да освети људе, приклања са осталијем грјешницима главу своју под руку човјека Јована, ма да му није од потребе очишћење. Ми се с правом дивимо смирености самог Јована Крститеља, који не примаше почасти од својијех савременика, већ преношаше сву славу на Христа. Али је његова смиреност мала кад се испореди са смиреношћу Христовом. И ако је Христос јединородни син Божији, у коме бјеше свака пуноћа Божанства (Кол. 2, 9), ипак не приписује он себи славу своје науке и дјела, већ Богу оцу: учи ли — а он вели, да то није његово учење, већ његова оца који га посла (Јов. 7, 16); учини ли какво чудо — онет вели, да му отац даде да чини таква дјела (Јов. 5, 36). Он — једини господ и учитељ — служи на кољенима, баш као слуга, ученицима својијем, умивајући им ноге, што не хтједе, можда, учинити нити ико између тијех биједнијех и незнатнијех рибара.

А како бјеше неизмјерно кротак Христос Спаситељ у опхођењу са свима — са ученицима и са онима, који не вјероваху у њега, са пријатељима и са непријатељима.

Као год што се не откри пророку Илији близина Божија у јаком и силном вјетру, који руши гору и ломи стијење, нити у земљотрешњи и у огњу, који све прождире, већ у харлијању тихог повје-

тарца, тако се исто јавља она и у Христу. Он је прожман пламенитом срчаношћу, али у њега нема бурнијех пожуа, нити страствене жестине, а још мање неумитне строгости; његове ријечи и дјела одишу миром. *Он грске стучене не ће преломити и свјетила зацаљена не ће угасити* (Мат. 12, 20. Исј. 42, 3). Он је кротак и љубазан па подноси неуморном устрљивошћу и неправду и слабости људске. Кога су гонили непријатељи тако постојано, неправедно и жестоко ако не Христа? Ко је морао, ако не он, трпити клевете, злобу, поругу, исмијевање чак често и од онијех, којима је учинио толико добра? Кога су, ако не Христа, називали варалицом, другом грјешника, његово учење сматрали као хулу на Бога, дјела безаконима, а чуда — ђаволскијем пословима? Па чак између најприснијих његовијех, између учељика продаде га један непријатељима на смрт, други га се одрекао у најтежијем часовима живота његова, а и остали су га слабо схваћали и оставили у вријеме несреће његове, побјегавши од страха. Па ипак ко је, сјем Христа, поред свег тога — поред невјере и неблагодарности народа, издаје Јудине, одрицања Петрова, бијега осталијех ученика, злобе и поруге непријатеља, дивљаштва војничког, ко је показао такво дивно спокојство и безграничну стрљивост? Њега невина муче ужасно, убрајају га међу злочинце, изједначују са разбојницима, ругају му се, пљују на њега, бију га — и он подноси све то ћутећки, не отворивши чак ни уста својијех. Кад га удари слуга простачки по образу, он тек што рече: *ако зло рекох, докажи да је зло; ако ли добро, за што ме бијеш?* (Јов. 18, 22). Ученика свог, који га се срамно одрече, и ако га увјераваше унапријед како му је потпуно одао, он чак и не прекори, већ га

WWW.UNILIB.RS

тек тужно погледа. Самог свог издајницу он не осуђује, већ му тек вели: *зар циљливом издајеш сина човјечијега?* (Лук. 22, 48). Па ни у случајевима кад ријечи његове са свом тежином божанствене пријетње коре и поништују лицемјере, кад му је срце пуно туге гледајући гдје се скрнави свака светиња, чак ни онда нема у њему ни трунка личне љутине и јада и карање његово не потјече из мржње, већ из љубави и свете ревности.

Но да не би ко год помислио, да та доброта Христова, која је увијек готова да прашта, потјече из тога, што нема у њега довољно нравствене строгости! Сјетимо се само како је корио својом силном ријечи фарисеје, како је изгонио трговце из Храма. Неда се устрљивост његова ни тијем разјаснити, да је у њега, као у стојка, отупио осјећај према страдањима и да се срца његова није коснуо ни какав јад. Не, он осјећа све зло тако силно, како га могаше осјећати тек његова пречиста душа. Он испија чашу својег страдања, све капљу по капљу, до самог дна и страдаше толико, колико не страдаше ни један човјек. Њега обузима брига и страх; тијело његово пати, душа страда и подрхтава при помисли на смрт, јер су муке и смрт противни здравој природи. Он преживљује најтежи час унутрашњег живота у вријеме кад је висио на крсту, остављен од свију, чак и од Бога, без сваке утјехе, кад ни једна зрака свјетлости не продираше у душу његову и кад могаше са пунијем правом рећи: „*има ли бола какав је мој*“ (Плач. Јер. 1, 12).

Заиста, нужна је надприродна јачина духа па да буде ко год тако кротак и добар према људима и да поднесе такве нечувене патње, пред којима мора са по-

божношћу и чуђењем да застане сваки, ко беспристрасно изучава живот Христов!

Љубав Христова, која се показала према људима у његовијем добријем дјелима и у томе што је без икакве злобе препатио тешке патње, које му они наметнуше, показала се опет према Богу оцу у томе, што се потпуно покоравао вољи његовој. Сво дјело искупљења бјеше дјејство покорности Христове Богу оцу. Бог је још од вјечности опредјелио, е ће се син Божији оваплотити да искупи људе, и ето Христос, долазећи на свијет, вели: „*ево додох, да учиним вољу твоју, Боже*“. (Јевр. 10, 7. ср. Псал. 40, 7—8). Примивши на се тијело имаше он, као прави човјек, сличан нама у свему, сјем гријеха, своју човјечију вољу, која се разликоваше од божанствене. Али човјечија воља његова не чинише ни када ускос вољи божанственој. Он јој се покоравао тек у толико, у колико није долазила она у опријеку са овом пошљедњом: *јер сидох с неба не да чиним вољу своју, него вољу оца, који ме посла*. (Јов. 6, 38); у томе налажаше он *јело* своје (Јов. 4, 34.) т. ј. своју насушну потребу. И збиља испуњаваше Исус Христос за свог живота вољу очеву најтачније и најпокорније. Прва ријеч Христова, коју спомиње јеванђелист, изражава мисао о покорности оцу. Још док бјеше невини дијете, вели дванајест-годишњи Исус својој матери: „*мени треба у оном биши што је оца мојега*“ (Лука 2, 49). И послније кад изилази на поприште јавна рада, ништа га не може смести у томе, да се оцу покорава. Сваки његов потхват, свака ријеч и чин — све се обраћа око те покорности, све је с њом у тијесној свези. Полази ли Исус у какав град или село — он то чини, вртећи вољу онога, који га посла. Дух га Божији подстиче да иде у пустињу — и

он иде онамо. Дух га преноси у мјесто гдје је далеко од непријатеља својих — и он остаје ондје. Дух га води у Јерусалим у часове највеће опасности, кад је пакост и злоба непријатеља готова да му чини најгора насипа — и он се не колеба. Онај, који се јуче крио, јер то желаше отац, изилази потпуно спокојан и изненада пред непријатеље своје, који чисто дрхћу од злобе према њему, вршећи тијем вољу тог истог оца. Христос се не стараше да приближи час свој, али тек што откуцну тај час — час бриге и страдања, а он кличе: „*дођох на час овај*“ (Јов. 12, 27). Он потпуно знаде, шта га чека; човјечији осјећај самообране подсјећа га да се моли оцу, како би га уништила ова чаша страдања (Лук. 22, 42); као Бог, могаоше дати тек један знак и Гетсиманска башта обратила би се, у погледу њега, у мјесто славе. Али он не даде тог знака, већ остаде покоран вољи очевој: „*Оче мој... нека буде воља твоја*“ (Мат. 26, 42), а воља очева водила га на Голготу. И Христос остаде *послушан до саме смрти, а смрти крстоу* (Филип 2, 8). Смрт на крсту бјеше тешка и мучна за њ; али је љубав његова према оцу толико безгранична, е она потпуно господује над његовом човјечијом вољом, побјеђује у њему осјећај самообране, уништава страх пред смрћу, даје му снаге, да принесе најтежу жртву, само да испуни жељу свог оца љубљенога. И пошљеднијем ријечима на крсту обраћа се к њему: „*Оче! у руке твоје предајем дух свој*“ (Л. 23, 46).

На тај начин бјеше Христос Спаситељ потпуно одан син и „љубав према оцу, која сачињава основну црту његова духа, јавила се у њему тако, како се не јави у ни једном човјеку“¹⁾.

¹⁾ Прот. Калинскиј: Правосл. нравствено богословље, 89.

* * *

Расматрање тек некијех црта правствена савршенства Христова увјерава нас у том, да он не бјеше обичан човјек, већ Богочовјек. Али да би посвема оцртали карактер његове личности није довољно тек једино набрајање његовијех добродјетељи, јер ми не само да налазимо у Христа пуноћу добродјетељи, већ и најсавршенију хармонију између њих и прекрасну саразмјерност свију душевнијех сила, чиме он неизмјерно надвишује све људе.

Нема ни једног великог човјека, који не би био једностран и у колико та једностраност у погледу нечега сачињава силу њихову, слаби их она у погледу осталог. Познати су нам људи даровити и одушевљени за све узвишено, прекрасно и добро, али су ипак бескарактерни, неодлучни и попустљиви. Други нас задивљују јачином воље своје, сталношћу карактера, но за то су ипак ти људи хладни, нити можеш очекивати од њих срдачне њежности и мехкоће осјећаја. Трећи нас поражавају својим умнијем развикоу, богатством знања, високијем и смјелијем полетом мисли, али се покрај свега тога не могу отрести расијаности, непрактичности. Има природâ, које сав свој живот проводе у мирном посматрању и размишљању, живе поготово унутрашњијем религијознијем животом, не углећући се у друштвен живот и јаван рад; други се, на против, искључиво баве радом, и немајући времена за расматрања (созерцање), јер је збиља за њих све и сва. Једном ријечи код свију је људи неизбјежна и неуклоњива, сад било више или мање, једностраност и дисхармонија у животу; најбоље природе у свијету људскоме развијају се увијек у једном маком правцу, који је владајући, а то опет

води к стјешњавању другијех сила. Па — „у кога ли се налази у сталној и безусловној сугласности — глава и срце, знање и осјећај, ум и воља“¹⁾.

У Исуса Христа нема ни трунка дисхармоније, крајности, једностраности. Његове су силе биле тако раздијељене и саразмјерне, е се није ни једна више истицала него ли што бјеше потребно, нити је једна другу слабила. У нас се понајвише превраћа величије у гордост, сталност у суровост, ревност у страственост, благонаклоност у попустљивост; који између људи штитећи добро, а гонећи злочине, не преноси ма тек и донекле свој гњев и мржњу, на самог злочинца и који, на против, одликујући се благошћу према грјешнику, као човјеку, у исто вријеме не ресуђује олако и о самом гријеху? Тога нема у Христа: у њему се сјединила безгранична љубав према грјешнику са неумитном строгошћу према гријеху, сталност са њежношћу, достојанство са смиренношћу, мужевност са обазривошћу, висока мудрост са дубоком простосрдечношћу, душевно спокојство са живахношћу осјећаја. Исто тако не превлађује у њему — ни ум, ни воља, ни осјећај, већ је све у потпуном сугласју: у њега је силан ум, челична сила карактера и њежно срце. Он је и мислилац и дјелатељ: у њему је дивно једињење посматрачка и практична правца, дубоке озбиљности и напрегнутости унутрашња живота са најенергичнијом спољашњом дјелатношћу.

Па за то и налазе у Христу образац, коме подражавају, и аскете и филантропи — једном ријечи сви у којијех није угасла права потреба нравствене људске природе. А у исти мах он је образац људима из свију мјеста и народа.

¹⁾ Лутард, види у свешт. Петропавловоког: Богочовјечији образ Исуса Христа 28.

Скоро сваки народ има своје народне хероје, који, ма да привлаче симпатију својијех саплеменика, нијесу толико исто симпатични и другијем народима, јер постоји између народа разлика у схваћању, назорима и у укусу. Али међу свијем народима налази се људи, који љубе Христа и њему подражавају. Пред њиме пада свака разлика спољашњег вида, образовања и обичаја народнијех. Јевреј, Јелин, варвар — сви теже к њему. Он налази себи ученика међу Јеврејима, и ако не припада ни једној њиховој странци — и међу Грцима, и ако не проповиједаше никакве нове филозофије, и међу Римљанима, ма да се није борио скупа с њима у ниједном боју — и међу дивљијем Црвцима, ма да је био човјек бијеле коже, коју они мрзе. У Христу не налазимо никаквијех племенскијех недостатака, већ избија на против јасно на површину саразмјеран одношај између националног и општечовјечанског, чега не налазимо код знаменитијех радника било ма кога народа.

Што нам дакле посвједочава та дивна хармонија у карактеру Христа — Спаситеља? Његову величину? Без сумње — но само што то није величина човјека, јер нијесу, како рекосмо, ни највећи људи без недостатака и једностраности; и у том одношају не може се нико испоредити са Христом, нити има достојна према себи премца или бар кога, ко би му био ма приближно сличан. То је она величина о којој рече арханђел Гаврил пресветој дјеви Марији: „Он ће бити велики, и назваће се син највишега“ (Л. 1, 32). Хармонија та доказује надчовјечије, божанствено достојанство Христа-Спаситеља.

Божанствено достојанство Исуса Христа види се и из циља и плана, који он предузе, те у срествима, која он употреб-

љује да постигне циљ свој и у дјело приведе свој план.

Циљ, који себи истаче Христос, заиста је велик и достојан самога Бога! Много су необичнијех планова састављали и изводили у свијету велики људи између којих су неки истакли за задатак свега свог живота да препоруде ову или ону грану научну — други опет да пречисте и узвисе неку религију — неки да угоде политички и грађански живот неког народа, да уклоне потешкоће које пријете опстанку његову и т. д. Христос врло мало паличи на те велике људе: он се не кидаше за никакву земљу, није управљао никаквом државом, не откри и не обрете ништа знаменита, не остави никаква учена рада, нити сазда какву пјесничку творевину. Али за то он подuze и сврши врло велико, нечувено дјело, о коме једва да и мишљаше који између великијех људи, и не говорећи о том, да ли покушаваше ико искрено и када да га у живот приведе. Циљ је и дјело његово — донијети радосну вијест спасења — и то не само својим саплеменицима, већ свијем људима, препородити сав род човјечији, ослободити сво човјечанство од мрака заблуда и искупити од робовања гријеху, обновити сав свијет, образовати на земљи царство божје, — царство истине, љубави и правствене слободе. Ко усади у срце Христово ту мисао? Ко сачини у њему тај благородни план? Могуће да се налазио међу његовијем саплеменицима, лежећи, бајаги, у ваздуху? Но сјетимо се, да су синови Израјилја, не схваћајући прави смисао св. пиема, очекивали у лицу Месије цара земаљског, завојеватеља, и држећи тек себе достојнима благослова, презирали све остале народе. Сјем тога отпочиње Христос дјело своје без другога, без помоћи власто-

држаца, окружен одасвуда предрасудама, свршава га у борби са завишћу, злбом, трпи због њега клевету, гонења, но поред свијех запријека тијех, остаје он вјеран свом дјелу и умире за њега. Еле, јасно је, да то бјеше дјело његово, план његов.

Међу тијем нико између људи, како рекосмо, не састави тако висок план и нико се није трудио да га изведе са таквијем пожртвовањем, не гледећи на корист какву по се, као Христос: он први и пошљедњи подuze такво дјело и стално га изврши. Шта слиједи из тога? „Да бјеше он најсавршенији између смртнијех? Да боме и то — али не само то, већ и *много више*... ко познаје људе тај ће рећи: *овдје је више него ли човјек*“¹⁾.

О томе ћемо се још боље увјерити, кад сврнемо пажњу на средства, којима се служаше Христос да постигне свој циљ. Истина, та су средства исто тако висока и света, као и сам циљ, али она су на око тако мала и недостатна па да се постигне тај циљ, е већ сама собом улијевају сумњу е да ли се може њима постићи шта таква.

Христос могаше задобити за себе многе обећавајући им богатство, сретан живот и власт; али он сам живљаше сиромашно предсказујући и ученицима својим чемеран живот, нити обећаваше шљедбеницима својим свјетску власт, која тако лако задобива за се срца људска. На исти начин могаше он задобити многе за себе, да је гледао кроз прсте чувствености и попуштао страстима људскијем; али прво што он изискиваше бјеше самоодрицање и строг побожан живот. Сиромашан, непознат, млад и неискусан назаретски дунђерин ступа у јавност без власти, спољашње силе, без учености, без свакијех

¹⁾ Хетингер: Апологија Хришћанства дио I. погл. 2. 306.

у ошће помоћнијех средстава и утицаја, која су неопходно потребна свакому човјеку, па да постигне ма какав виши циљ. Свој необични циљ постизава он својим учењем, својим страдањем и смрћу, на чему подиже нов благодатан живот. Кад би човјеку дали на расположење тек та средства, то би имали потпуно право ако би посумњали у успјех подузећа кога се подухваћа. Па и историја потврђује, да је Христос постигао свој највиши циљ баш тијем средствима, и да је само тијем средствима произвео тијано полагамо радикалан преврат у људском животу и дао му нов правац. Еле, Христос се није користио средствима тијем као обичан човјек, већ као Бог, као Божја сила и Божја премудрост (I. Кор. 1, 24).

Истина је, да је Христос страдао и умро као човјек, али да је личност његова била човјечија — личност обичног смртног. онда неби ни страдања ни смрт имали искупничког значења, нити би биле у стању препородити човјека и основати на земљи царства Божијег, јер *човјек не ће ни како брата ослободити не ће дати Богу откупна за њ, велик је откуп за душу* (Псал. 49, 7.—8). А што се тиче учења Христова, већ су и савременици његови рекли: *ни кад човјек није тако говорио као овај човјек* (Јов. 7, 46) и ми можемо с правом надовезати, да и не може човјек, ма био он и највећи између пророка, говорити тако, како је говорио Христос-Бог. Разабиремо ли предмет његова учења или пак форму — и на једном и другом опазимо нешто необична, које силно превазилази сваки било какав му драго људски говор.

* * *

Учење Христа Спаситеља одликује се од сваког другог учења тијем, што бјеше он сам главнијем предметом свога

учења. Сви остали учитељи, били они ма колико заслужни и проповиједали они ма какву високу истину — сви су они тек прости проповједници истине, проповиједајући и откривајући је и показујући пут до ње; истина и њихово „ја“ нијесу међусобно једно те исто. Ето зашто се за све њих може рећи, што је речено за највећег од жене рођеног — о Јовану Крститељу: *он не бјеше видјело, него да свједочи за видјело* (Јов. 1, 8). А Христос *бјеше видјело истинито* (Јов. 1, 9), овапућена истина (Јов. 14, 6). Он се не објављује свијету као временити орган ријечи Божије, као старозавјетни пророци, већ као непосредан извор, вјечан сасуд, живо овапућење истине.

Отуда се свака (религијозно-правствена) истина, тијесно скопчана са лицем Христовијем, налази у њему, као своме извору¹⁾. Што ми можемо знати о Богу, то нам показа Христос у лицу своме, јер су он и отац једно (Јов. 10, 30), и који видје њега, видје и оца (Јов. 14, 9). Што је опет потребно знати о човјеку, његовој правој природи и високом опредјелењу, то нам опет показа у лицу своме Христос, други Адам, најсавршенији син човјечији. Човјек је пао и бјеше потреба да се измири с Богом: Христос због тога и долази на земљу, он и јест обћани измиритељ. Човјеку је потребно да се освети и препороди: Христос, заслугама својим, доби право да због тога пошаље вјерницима Духа светога. По смаку сви-

¹⁾ Кад год мисле људи да су они открили ову или ону истину независно од Христа, по том разматрајући пажљивије ријечи Његове, онајају, да нијесу они изабрали ту истину, већ да је већ давно изрекао Христос. Па збиља, каквијем се идејама може похвалити XIX. вијек, које се не би налазиле у јеванђељу? Чак се и невјерници често ките његовијем ријечима и припаљују своје жмираво видјело на видјелу Христовом.

јета биће васкресење, суд и вјечни живот: Христос је — васкресење и живот и он ће судити. И тако се све учење усредсређује у лицу Христовом. Он је: *алфа и омега, почетак и завршетак* (Јов. откр. I, 8) Хришћанства. Па за то не тражаше Христос од пошљедоватеља својих тек да се сједине с њиме, већ и да вјерују у њега као искупитеља, сина Божијег, што нијесу изискивали, а нити им бјеше од потребе, религиозни реформатори.

И по својој је форми учење Христово у толико ванредно и у толико савршено, да није, што се тога тиче, заиста ни какав човјек тако говорио како је говорио он.

У говорима Христовијем нема ни „кићенијех ријечи“, ни благовзвучности ни ораторска бљеска, ни громкијех фраза, ни лажна сјаја којијем се често ките људски говори, само да прикрију слабост своју. Па ипак проповједи његове, ма да немају спољашњег сјаја, утичу на слушатеље многе силније, него ма који говор, који иде за тијем да постигне ефекат и да сјајно испане. Говори су Христови — живи и дјелотворни, јер су схватљиви и прости. Њега су схваћали и разумијевали не само учевни законци, већ и најпростији људи; поред све своје бесконачне висине и неисцрпна богатства пред којијем су се клањали са побожношћу највећи и најсветији умови, моглише разумјети говоре његове и најмиренији између смртнијех, „мали“ људи. А то је због тога, што се Христос прилагођавао схваћању њихову, избјегавао апстрактност, и преносио мисли њихове на обичне појаве; на сијача, који излази да сије, на поља са злаћанијем класовима, на пастира који пасе стадо, на дјелатеља, који се забавио око винограда и т. д. Но ту јасноћу свога учења није Христос употреб-

љавао на рачун истине. Често се догађа, да неки учитељ, желећи прилагодити истину мишљењу већине, износи је годећи народном мишљењу, уступајући јавнијем заблудама, ласкајући предрасудама народнијем и тијем задобива његову наклоност. Христос баш на против и не престајаше ни када побијати идеје својих саплеменика, које су они поштовали као светиње и њихове народносне предрасуде. Он се не могаше, у једну руку, као овапућена истина изневјерити истини, а у другу руку умио ју је изнијети појмљиво, просто, без икаквог кићења.

Истина је Божија сама по себи прекрасна и нијесу јој потребни спољашњи украси. Истина, кад год је одушевљен говор природна пошљедица или тога, што је човјек први пут открио у погледу себе неку истину, или пак што је предмет говора узвишен сам по себи, и човјек говорећи о њему, лако пада у високи тон (примјера томе налазимо у старозавјетнијех пророка). Говори Христови, на против, одишу светом и величанственом мирношћом: у њима нема ни узбуђности ни брзања; Христос се не заноси властитијем мислима, нити га оне душевно потресају, као остале смртне, којима и не долази често узвишена мисао; о највишијем предметима говори он тако спокојно просто, баш као да није о њима ни размишљао, а међу тијем тако јасно и определијено, е сваки осјећа, како их он добро познаје. Баш то што нема у говорима његовијем тог природног и неопходног одушевљења показује његово неизмјерно превасходство над свијем великијем пророцма и учитељима. Ријечи Христове не бјеху надахнуће с више, како то бјеше у пророка (за то су они и говорили: *тако реч Господ*) — већ бјеху дјејство његова божанства, једносушности

са оцем, плод његове божанствене мисли. Њему не бјеше од потребе да се заноси: као год што царски син, рођен и васпитан посред величија и бљеска, говори о томе без сваког заноса, тако исто говори и Христос о високијем истинама са спокојством коме нема равна, показујући тијем јасно, да се родио посред њих и уживио у њих. Живот у Богу не бјеше за њ' јединственијем стањем, „усхићењем“ ума, ријетко постижљива висина, до које се он узносио тек у сретне часове необична одушевљења; не — то бјеше његово обично стање и Христос требаше тек да остане сам са собом, па да увијек говори о највишијем истинама просто, спокојно, без сваког узбуђења и колебања.

И тако је учење Христа Спаситеља и по садржини и по форми својој неизмјерно више од сваког људског учења: никада није говорио човјек тако, како је

говорио Христос. А то због тога, што је он — божанствени учитељ, или како га назива блажени Августин: „учитељ учитеља, чија је школа на земљи, а катедра на небу!

* * *

Ми смо размотрили неке црте личности Христове, да покажемо тијем његово божанствено достојанство и тијем потпиримо вјеру у њега као сина Божијег јер се вјера у Христа не распрострањује толико спољашњијем доказима, логичкијем потврђењима, историчкијем истраживањима, колико *живом представом божанствене личности Христове*. Бићемо најсретнији, ако нам је пошло за руком да изнесемо колико толико јасан нацрт божанственог величија Христовога.

С руског превео:

Вељко М. Лукић,
духовник казимионички.

ОСВЕЋЕЊЕ ЗВОНА ЦРКВЕНИХ

у парохији бобољуској, односно храмањској, у селу Вел. Цвјетнићу, 21. маја 1894. год.

Као што је већ у кратком опису протопрезвитерата петровачког напоменуто, парохија Бобољуски са организацијом губи своје име „Бобољуска“ те постаје парохија „Рмањска“, којој је *парохијална црква стародревни манастир Храмањ* налазећи се на увору рјечице Унца у Уну. (Види „Бос. Херц. Источник“ за мјесец Април и Мај ове године, страна 184.). Филијала пак ове цркве јест црква на Вел. Цвјетнићу. Ова је по окупацији од старе зидине, која је још од вајкада у громачу засута била, разширена неколико и подигнута у 1888. год.

Црква цвјетичка још освећена није али се у њој ипак на освећеном антимињеу свршава безкрвна жртва.

Пошто се је народ побожни из околних села још и прије прошлог устанка, па и од када се

памтити може на ово мјесто, које „црквинџ“ зваху, састајао особито на дан Христова Преображенија — то је и овој цркви намјењено да ће се споменутом празнику посветити, који ће њен патрон бити.

Побожни народ парохије Бобољуске, окутивши слободу под окриљем његовог царског краљевског и Апост. Величанства Франца Јосифа I. а осјећајући потребу за звона на подигнутом Храму, која би га на св. богослужење позивала и која би им оглашавала умилни матерински глас, којима их себи позива св. Мати Црква у своје материнско наручије и која би најпосле са својим мило-звуком уливала у срца побожност хришћанску, то најпрво обрате се, као вјерни подјавници Његовом царском краљевском Апостолском Величанству, који им најмилостивије подарити благоизволи 100. фор. а после међу собно добровољно покупе још нешто новаца, те тако

наруче у звоноливници Јакова Цукрова у Спљету два звона.

Веће је звоно тешко 154 $\frac{1}{2}$ а мање 135. кил. Оба су коштала 464 фор. 95. кр.

На већем звону Изливене су иконе: Христова, Богородичина, Распјатија Христова, св. Николе и св. Ђорђа а на малом: св. Христова Преображенија, српског просветитеља св. Савве, св. Јована и св. Архангела.

Кад су звона већ добивена, замољена је дозвола са архијерејским благословом преко дотичног протопрезвитерског уреда за освећење истих а притому и протопрезвитерски уред наредио је подручном свештенству да ови својим парохијанима прогласе, да ће на Великом Цвјетнићу на 21. маја о. г. свечано освећење звона бити.

Високо-пречасна српско православна. А. Е. М. Конзисторија са велелепјеним дописом својим под 16. маја 1894. број 1057. благоизвољела је надзиратељу протопрезвитерата К. Новаковићу наредити да на 21. маја по архијерејском благослову са оближњим свештеницима црквена звона у Вел. Цвјетнићу освети.

Пошто је црквени одбор цвјетнички са молбом својом за дозволау и благослов архијерејски, у име освећења њихових звона закаснио, те ни од дотичне високе духовне власти замољено благовремено стићи могло није, то је протопрезвитерски уред нахадно се брзојавом исто затражити морао. (Ово напомену х зато, да би црквени одбори односно црквене општине свагда благовремено дозволе, ма које било затраживали, су чим би учинили једно мање посла и трошка а друго кад би н. пр. освећење цркве, школе, темељног камена звона и т. д. раније објављено било онда би сигурно овима свечаностима више свештенства а и народа учествовати могло).

По пријему брзојавног одговора односно велелепјеног налога конзисторијалног надзиратељ упути се на 20. маја о. г. преко Црвљивице планине, Горњих и Долњих Врточа у Багас, а одавде са свештеником госп. Иваковићем преко доста романтичног мјеста „Рњади“ уживајући њихову дивну равницу са шумом опкољену, коју је заиста дивота посматрати. Она пружа се између: Бостаса, Бобољусака, Цвјетнића, Трубара и Каменице. Рњади су уздигнута равна са шумовитим брежуљцима, готово од свуд ограђена. Рњади се косе, те у њима има и колиба у којима чобани своје стадо преко зиме чувају.

Прешавши ту дивну равницу пеће се полагано нада се уз брдо звано „Вучијак“, које је мало, не све, доста високом дрвљади обрасло. Под овим спуштајући се западној страни силазиш у Цвјетнић Мали, који од великог дијели једна доста дубока драга кроз коју тече вода.

Сутра дан на 21. маја т. ј. на дан Цара Константина и матере му царице Јелене поврви народ са свих страна, да ту давно очекивану свечаност види.

Св. Летурђију обавио је надзиратељ Новаковић са парохом пркошким госп. Ђорђом Зорићем, коју су умилно одговарали свештеник Иваковић и г. Миливој Војводић учитељ уначки. На причестну држао је надзиратељ говор.

По свршетку св. летурђије, којој је учествовала множина народа и осим споменутих свештеника још друга два т. је дотични парох госп. Петар Зорић и госп. Рађеновић парох оредачки, изишао је народ из цркве са свештеницима уз појање тропара храму.

Пред црквом постављен бијаше стô са освећеном тај дан водицом, као и богојавленом, св. часним крстом и босиљком. Пред украшенијем столом стајала су звона мало подигнута а око њих на именовани им кумови: Вучен Миљун и Вучен Пилиповић, оба земљодјелци из Цвјетнића. Код стола стојаше свештенство и надзиратељ, који отпочне освећење звона по „Дополнителном Требнику“ од Николајевића.

После освећења и шкропљења народа буде свечан објед, на ком је више здравица пало, тако, први је подигао надзиратељ Новаковић за здравље и дуго живљење Његовог Величанства Франц Јосифа I. у истој истакнувши, да под моћном управом његовом хитрим кораком напредује по дизање св. богомоља, школа и других просвјетних и кориених завода те позвавши народ на непоколебиву лојалност и приврженост премилоством Монарху. Здравница је од свих приступних са слушана и примљена одушевљено а пропраћена је са царском химном. Другу, подигао је парох багаски г. Иваковић за здравље нашега општељубљенога архи пастира и добротвора госп. Ђорђе Николајевића. Она пропраћена је цјевањем: Тондеспотин, . . . Трећу истакнуо је надзиратељ, Високој Земаљској Влади, која се неуморно труди и ради о користи, бољитку и напретку миле нам домовине Херцег — Босне, пропраћајући је са „многаја љета“. Четврту напио је учитељ

господин Војводић за здравље народа парохује бобољушке а на челу му дотичног пароха госп. П. Зорића и кумова: Вучена Миљуша и Вучена Пилиповића. Пета је управљена од надзиратеља вриједном госп. Ф. Топићу управитељу котарске испоставе у Д. Унцу, који се је такође заузимао о подигнућу овога храма и вабавци звона.

Напоменути ми је, да је при обједу стигло писмо надзиратељу од споменутога госп. Топића, са којим честита свечаност, жалећи, што освечењу звона присуствовати, као што је под сигурно држао, могао није.

Добровољнијех прилога овом приликом пало је 75. фор. 42. нч. за које нека је хвала свима дароватељима, којима нека свемогући накнади.

(Имена дароватеља мислио сам на јавност изнијети али ми списак дотични ни до данас нестиже, који очекивајући ево и са описом задоцних).

По обједу настало је право српско весеље, као што то, само Србин зна и умије. Оно је трајало до саме мркле ноћи, која зар да не освоји заиста неби се тако лако весела Србадија ни растати могла, која је заиста однијела у срцу свом веселу успомену на тај дан кућама својима.

Сутра дан, пошто је освитала неђеља, народ оближњи као и они који су издалека пак су ту облизу преночиште код својих познатика имали, састао се је, те најпре у св. храму помолио се је Свемогућему Творцу а по молитви опет весеље наставио.

Тако се свечаност ова сврши уз коју немогу пропустити а да не похвалим одбор цркве цвјетичке са парохјанима и на челу им парохом госп. Зорићем, јер они непожалише труда нити

трошка те добише не једно, као што су у овом протопрезвитерату готово сви чинили, него два звона, су чим дадоше добар примјер да се све може само кад се хоће а држали су се и тога: „што треба учинити данас не треба остављати за сутра“, као што каже пословица, које се многи нијесу хтјели држати, него кад су наручивали и добављали звона говорили су: „Сад ћемо добити једно а друго ћемо лако“, пак на тому се и мјесец мијени и гђе је добивено једно ту је тако и остало, јер о другом ни спомена нема.

За то, овом приликом, немогу пропустити, а да не напоменем, да сваком црквеном одбору односно парохјанима сваке порохије боље би било наручити два, па ма и малена била звона, него једно да је и доста велико; у толико више што звук једнога као двају милозвучан бити неможе.

Узмимо на пр. у Петровцу, Колунићу, Смољани, Сувари, Вођеници, Крњеуши и Бјелају све у протопрезвитерату петровачком, ту свагђе има по једно доста велико звоно а свако је, неко толико, неко мало мање а неко и више него оба цвјетничка коштало, на пр. у Пећима, у протопрезвитерату љеванском, наручена су и добивена од Цукрова из Спљета два звона, па оба нијесу ни пуних 300 фор. коштала а ипак имају врло лијеп звук и много љепши него овђе што их има, који су коштали готово а и може бити управо два пута више него ова оба.

Нађох за умјесно госп. уреднице, да Вам више речено саопштим, надајући се да ћете и у цјењени лист омиљени нам „Босанско-Херцеговачки Источник“ исто уврстити, којом приликом изволите примити поздравље од

К. Новаковића.

БЕСЈЕДА

при освећењу звона у Великом Цвјетнићу, 21. маја 1894.

Говорио: Коста Новаковић, свештеник.

Драга браћо!

Нема ни једног од вас, па ма и најстарији био, да памти, када је овдје црква била, него се једино о томе само приповиједање чути могло; а да је ова негда овдје заиста била и постојала и да је баш то приповиједање истинито, о томе

нас довољно увјерава она громила, која је овдје од памтивијека постојала, особито када сте ју ви, овдашњи парохјани, раскопали и у њојзи црквени зид, који је толико година засут лежао, нашли.

„Смога сваки пос'о ради
И напретком ув'јек шљеди“.

Тако је, љубезни моји, множина великољепних храмова, које наши претци у славу Божију а на спасење душа својих подигоше и украсише — у громиле засуто, а многи и у пепео од нечовјечних руку претворени били; због чега побожни Срби хришћани, као што нам је на жалост већ свима добро познато, састајаше се по пећинама, гудурама и другијем усамљенијем и сакривенијем мјестима, па тамо, и ако са страхом и великом зебњом, топле молитве приносише Господу Богу, и тамо духовну храну, са којом се оживљавају душе православне, себи добиваше; тамо нам се очува света православна вјера и мила нам народност српска.

Ова и овакова судбина није ни нас на жалост мимоишла, јер и наши домови у прошлом устанку у пепео претворени бијаху, а храмови наши у овим крајевима, — и ако их бијаше ријетко, јер у цијелом котару петровачком само манастир Ррмањ, старинска црквица у Колунићу и у Буковачи, која је на неколике године пред устанак подигнута била, — такође судба жалосна постиже и спаљени бише, а ми бијасмо лишени огњишта својих, па и саме мисле нам домовине, јер Србину „све, што му је најмилије било, већ његово смјело бити није“.

Али данас, драга браћо, ово под окриљем и моћном мишицом Његовог царског и краљевског апостолског Величанства Фрање Јосифа I., светиње се наше, храмови божанствени, неки на ново подигоше и подижу, неки поправљају и поправише, а неки опет из пепела и рушевина својих подижу се и воскресавају, у којима се уздижу топле молитве свевисњему Творцу.

Тако ево и овдашњи парохијани помоћу Божијом, слогом међусобном и припомоћи Високе земаљске Владе у 1888. год. грмилу већ споменуту раскопаше и из рушевина подигоше, нешто распространивши је, те овај божанствени храм, у коме је негда слава Србинова цвјетала, опет процоја св. литурђију, приносећи бескрвну жртву Христу Спаситељу, како за здравље нашега премилостивога Монарха и нашега општељубљенога Архиепископа тако и за свију вас.

Ми истина кажемо да је ово црква, али љубезни моји, ово је само одређено мјесто, гдје се црква Христова састојати има, јер црква није никакво зданије, него је црква Христова скуп православних Хришћана, који једнако у Христа вјерују, који се оживљавају под видом хљеба —

тјелом, а под видом вина — самом пречистом крви Христовом, коју је наш Спаситељ за опрштење гријехова наших пролио.

Глава је цркве сам Христос Спаситељ, који невидимо њом управља и упућује на све оно, што је богоугодно и нама корисно.

Али смо и ми, љубезни слушаоци, поред тога дужни, по слову, вољи и заповиједима његовим живот свој водити, те ће и он онда свагда бити с нама, као што је и рекао: „се њзъ съ вами есмь въ всѣ дни до скончаниѣ вѣка“.

Јест, ви сте, као што рекох, овај дом божији, дом молитве, дом у коме ћете, науку неопходно нужну за себе добивати — учинили; али сва ваша мука, трошак и труд око подизања овог св. храма биће узалудан, ако га често и у одређене дане посјећивали не будете, него, ако у те дане своје домаће послове себи или другима радили будете; па најпослије, ако у нераду и дангуби вријеме проводили будете, т. ј. ако у те дане, особито у вријеме св. литурђије, по крчмама или другијем непристојнијем мјестима находили се будете, као што се то на жалост код многих видети може.

Узмимо н. пр. у једну недјељу или други празнични дан, да човјек кроз село зађе, на више би мјеста нашао састанак, али не онакав, какав би требао да буде и какав се пристоји правом Србину и побожном хришћанину, него ту се може на тим састанцима чудити сваке непристојне ријечи, па и пјесме тима подобне; можете чути, гдје један другога оговара, један на другог износи и оно што овај може бити ни помислио није; гдје се свађају пеују и грде; гдје претресају један другога и говоре иза леђа: „Овакав је овај или ова, а онакови су опет они или ови“ и т. д. па и шта се ту све чути не може?! Вјерујте, да наш који стари Србин, који је, рецимо, прије 50—100 година умро, устане из земље, би Бог и душа протрнуо и одмах би се зажелио натраг у ледени гроб повратити, јер се чисто све промијенило и мисли би зацпта, да ово нијесу прави Срби хришћани, да ово нијесу потоњни наших старих предака.

Доћете ли тај исти дан у цркву, па шта ћете тамо наћи и видети? Видићете готово празну цркву, у којој је само свештеник са још може бити 2—3 лица, па ова кад се на послугу у цркви потребиту узму, онда може се рећи, да се и нема коме св. литурђија вршити.

Помислите само, како је онда вашему свештенику — вашему оцу духовноме? Ваљда му се мили свршавати бескрвна жртва? Ваљда му се мили поучне говоре, по својој пастирској дужности, држати, — кад народа пред собом не види? Зар празним зидовима да говори?! Е богме мртве ствари не чују и остају исте, па ма свештеник и прса своја вичући разбио, опет га нико не чује, опет глас његов остаје „ГЛАСЪ КОПЮЩАГО ВЪ ПЪСТЫНИ“.

Немојте тако, љубезни моји, него држите и испуњавајте четврту заповијед божију, која гласи: „Шестъ дней дѣлаи“. . . те редовито у недјељне и празничне дане долазите на општу молитву у дом Божији.

Сам је Бог при стварању свијета шест дана радио, а дан седми, према њему зато није никаква потреба, као свемогућему била — ипак отпочивао, са чим је и нама примјер дао и управо заповједио нам, да и ми шест дана радимо и вршимо своје домаће послове, а седми дан да отпочнемо од свих својих послова, и тај дан да посветимо њему, као своме свемогућему Творцу, т. ј. да идемо у цркву, па ту да се узајамно Богу помолимо за опроштење grijехова наших; јер при сваком раду може се човјек лако огријешити, дочим смо сви мање више по слабачкој природи нашој гријесима наклоњени. Даље, да га ту молимо, да нам благослови рад наш, који смо у прошлој седмици радили, као и да нас здраве, чиле и снажне подржи, да и идуће седмице у славу божију, а на корист своју и ближњих својих узмогнемо вршити своје послове.

Та за то сте овај храм, овај дом молитве подигли, а не за што друго.

Па ево сте поред дома овога — дома молитваног — по дужности хришћанској, и ако трудом и трошком, ипак добили звона црквена. Та и ту је наравно слога владати морала, без које се ништа доброга учинити не може. А гдје је слога, ту је и божији благослов.

Кажемо: добили сте звона, но света је наша мати црква мудро уредила, да ни једна ствар у истој употребијавати се, без претходног благослова и освешћења, не може. Због тога ће се сад помоћу Божијом, а дозволом и благословом Његовог Високопреосвештенства госп. митрополита Николајевића, и тај чин свршити и видићете га, али да то на самом гледању остало неби, него да би, по намјери наше св. матере цркве,

и душевну корист од туда изцрпити могли, нужно нам је знати, кад и који глас звона и нашто нас посећа и побуђује?

Звона звоне при разним промјенама човјечијег живота и у неко доба преко дана, седмице и године.

I. Звона позивају нас зором, рано на јутрењу молитву, опомињући нас на ону зору, у коју је Христос Спаситељ од безбожних јудеја увхаћен био, због чега смо дужни свако јутро топле молитве Христу Спаситељу скромно приносити, благодаривши му, што нас је те ноћи здраве сачувао — препоручивши му се у исти мах, да нам свој благослов удијели, као и да нам дадне помоћ, да можемо у здрављу и са успјехом нужни нам посао започети и довршити.

II. Пред ноћ звона звоне, позивајући нас на молитву вечерњу, на глас којих дужни смо похитати у св. храм, али ако нам је ово не могућно, онда смо дужни, побожно прекретивши се и размишљајући, сјећати се оног вечерњег доба, у које је Христос Спаситељ послје претрпљених мука са крета скинут. Уз ово дужни смо такође захвалити се Богу на благости његовој, што нас је тај дан сачувао, препоручивши му се, да нас и на даље у здрављу и познавању вјере, а и у испуњавању хришћанских дужности, сачува.

III. Звона звоне, особито у празничне и недјељне дане, позивајући нас на општу молитву и слушање слова божијета у дому општем молитвеном — цркви.

Зато, љубезни моји, кад чујете овај глас звона у недјељне или друге у седмици дане, који су Богу на особиту славу и ради старања за душе наше нарочито одређени — похитајте на глас овај, глас цркве, као брижљиве матере, која вас у своја њедра свију позива, те тамо, као што је у херуфимској пјесми изложено, „Есакоє . . . житейское ѡложимъ попеченіе“. Одложите — удаљите мисли и старање за свјетско живљење од себе, јер смо у цркви, у светишту Божијем, гдје топле молитве у братској слози и љубави, без разлике, стари и млади, богати и сиромаси, велики и мали, — приносимо Господу Богу, као жртву синовљег поштовања; слушајте пажљиво из уста свештеника — служитеља св. олтара — слово божије — науку Христа Спаситеља; обећајте, да ћете живот свој побожно проводити и заповиједи божије и црквене испуњавати.

IV. Глас звона јавља нам, да се душа једног брата хришћанина или сестре хришћанке са тијелом својим растаје и да се она са овога варљивог свијета у живот вјечни преселила.

Звона звоне тужно јављајући нам, да се мртви остатци покојникови по оном „Земља еси к земљу ѿидиши“ матери земљи за навијек предају. Па зар ви, љубезни слушаоци, глас овај, тужни глас звона, да без свакога у срцу осјећања слушате? Зар не мора човјек протрнути у срцу своме на глас овај? Не мора ли помислити на суд Божији, на вјечну награду праведника, а страшну казан грјешника? Чујући глас мртвачких звона не морате ли помислити, да одлази једна душа к Богу, која је за своја дјела на одговор позвана?

О човјече! Зар звона неће један пут огласити и твоје душе са тјелом твојим растанак, и њезин пред неумитног судију — Бога — одлазак, пред којим ће строго одговарати за своја на земљи учињена дјела? Зар те не мора растужити глас овај? Зар се можеш уздржати, а да о гријесима својима не заплачеш? Зар може твоје уво хладно-крвно слушати овај глас, а да у дубини срца свога не претрнеш и да мисли твоје не одлете пред Свемогућега, иштући од њега опроштење, а исто-добно обећавајући му тврдо, да у напријед гријешити нећеш?

Свакога онога, који живи распуштено, мислећи, да нема за њега суда, ни гроба, ни вјечности; који се опија и у пићу неваљала дјела чини; који пријеваром живи; који пали, краде, туђе присваја, друге оговара и презире, и т. д. нека глас мртвачкога звона од тога сна смртнога пробуди, па да се тргне и покаје! Онога пак хришћанина, који је добар и побожан, а при томе муке какове трпи, нека овај глас тјешти, да

ће и он на глас мртвачког звона од биједа, невоља и сваких патња и непогода овога свијета један пут ослободити се, те код свемогућега Творца — праведног судије Бога, награду вјечну за своја дјела примити.

Тако, љубезни слушаоци, најприје казао сам вам, ма и у кратким потезима, о храму Божијем — дому молитвеном — цркви, истакнуо сам значај звона, шта и кад значи звук њихов.

Но пошто без благослова Божијега и помоћи његове никакво добро предузеће напредовати не може, т. ј. ако Божији благослов на њему не буде, то се ми зато сад са топлим молитвама и скрушеним срцем обратимо Свемогућему, да он свој благослов на ново-саливена звона испошље, те њихов глас нека нас буде побуђивао и побуди на побожност и на старање за душевно спасење наше! Нека сачува да звук ових звона никад не би огласио какову несрећу, него да се њиховим звуком разагнају све ваздушне силе, које би нама и имању нашем штету нанијети могле.

Завјетујмо се, браћо, данас при овоме нашем црквеном весељу, Богу и св. угодницима његовим — данас празнујућем цару Костантину и царици Јелени, који су пронашли и побјеђивали са оним часним крстом, на ком је Христос Спаситељ за нас и гријехове наше распет био и свој божанствени дух испустио, — кажемо: завјетујмо се, да ћемо гласу звона свагда одазвати се, те на позив истих у цркву на молитве и слушање слова божијега долазити; да ћемо св. заповиједи божије и црквене тачно испуњавати и по њима живот свој управљати, — па ћемо тако живећи и живот свој проводећи, — кад глас звона јави наше душе са тјелом растанак, — са мирном савјешћу пут вјечног животу предузети и вјечнога блаженства удостојити се. *Амин.*

ПРОПОВИЈЕД

на царски и краљевски рођендан.

Око 39 милиона душа простране Аустро-Угарске монархије поздрављају данас радосно 65. рођен дан Његовог ц. и кр. Апостолског Величанства цара и краља Фрање Јосифа I, а радост своју проспраћају топлим молитвама Богу.

И ми емо данас у поданичкој вјерности и оданости сакупили се у овај св. храм Божији, и примијели топле молитве своје пред престô Вишњега Бога, Цара свију царева, за здравље, срећу и дуг живот Његовог ц. и кр. Апостолског

Величанства, нашег премилостивог цара и краља Фрање Јосифа I; — молисмо се Богу за сјајно и срећно владање Његове ловором овјенчане династије; завојску и побједу оружја Његовог над непријатељем; — молимо се Богу, да Његовом ц. и кр. ап. Величанству дадне силу и премудрост за благу, мудру и кротку управу над подчињеним Му земљама и народима; — а сад кад смо све то свршили,

покликнимо из дубине душа и срца наших: да живи Његово ц. и кр. Апостолско Величанство, наш премилостиви цар и краљ Фрањо Јосиф I. са прејасним сјајно и срећно владајућим домом Својим: Хапсбуршко-Лотриншким на многаја љета!

Живио! живио! живио!

Говорио 6./18. августа 1894. г. у Добоју.

Ј. Врањешевих.

СЛОВО

на опијелу Глигорија Новаковића, пароха буковачког*).

Тужни збор!

Гледајући на мртво и већ бездушно тијело оvdје лежећег свештеника, које ће још кроз неколико часака мрачни гроб у своја њедра за навијек примити, и које ће у њему — у мрачној вјечитој кући својој — трунути, све дотле, док се у земљу, од које је и постало, не претвори — побуди ме, да коју ма и летимично, па и ако ми је душу и срце обузела жалост за покојником, ипак проговорим о животу и раду његовом у толико више, што уста, која су мудре савјете давала, за навијек замукоше и више говорити неће, и што се наш мили покојник са нама тјелесно за свагда растаје.

Истина, готово свима вама, оvdје присутнима, мање више познато је стање, живљење и понашање упокојеног свештеника Глигорија, али ћу опет макар и у најкраћим цртама да изнесем то пред очи, при данашњем његовом са нама, као што већ напоменух, тјелесном растанку.

Оvdје лежећи свештеник Глигорије рођен је баш у овом селу Колунићу 25. јануара 1833. те му је сад шездесет и друга година земнога живота. Родитељи су му били, упокојени свештеник Јевтимије Новаковић, парох колунићки и Ана рођена Латинковић.

Још у раним годинама његовијем неумитна смрт узме му оца, а он са још 3 брата (четврти и најмлађи родио се по смрти очевој), 5 сестара и матером својом остане сиротан и на издржавање стрица му упокојеног протопрезвитера Василија, који још тада ни рукоположен није био и који се је прије 4 године у вјечност преселио.

Овај га дадне у школу код свога брата Илије, учитеља у Петровцу.

Покојник по свршетку онда прописаних наука (часловца и псалтира) постане и сам неко вријеме учитељем у Петровцу на мјесто стрица му Илије. Мало касније ожени се он са Стојом рођ. Ракић, но судба му не подијели уживати дане брачног живота, јер ова по рођењу прве јој кћери у вјечност се пресели.

Упокојени Глигорије још је из младих година својих журио и потпуно наклоњен био чину свештеничком, те по смрти своје супруге ријеша, да се више не жени, него чину свештеничком посвети; због чега га стриц му Василије опреми у Савајево, гдје буде од блаженопочившег митрополита госп. Игњатија произведен у почетку 1864. год. у чин свештенички.

Сво вријеме од свога рукоположења, изувевши први устанак, он је провео на парохији петровачкој до почетка 1891., кад му би уручена парохија буковачка, коју је све до смрти служио

Уз први устанак, кад бијасмо лишени наших огњишта, па и саме мисле нам домовине Босне, т. ј. кад Србину „Све, што му је најмилије било, већ његово емјело бити није“, онда упокојени свештеник са народом овдашњим пребјегне у Далмацију. По он знајући па и одговарајући својој дужности и у туђој домовини сусједној нам Далмацији, а последије и у Лици, вршио је своје свештено-пастирске дужности народу пребјегломе. Више је пута прелазио кроз споменуто вријеме и у домовину Босну, те на-

*) Види читуљу на крају овог листа, страна 359. Ур.

род, који се је по границама налазио и час на ову, час на ону страну прелазио — послуживао.

Па и онда, кад се наш мили српски православни народ сакриваше по гудурама, пећинама и другим усамљеним мјестима, и онда наши стари свештеници и оци духовни, као и покојник, бескрвну жртву, и ако у великом страху и опасности, приносише Господу Богу и побожни народ духовном храном питаше. Та ко нам је и сачувао нашу св. православну вјеру и милу нам народност српску, ове највише наше светиње, него свештеници српски, те слуге Божијег олтара, не жалећи ни пошљедњу кап крви пролити?

Покојник је провео пуних 30 година као свештеник, вршећи и одговарајући својој свештено-пастирској дужности. Он се је још прије устанка највише заузимао и трудио око отварања и подизања српске школе у Петровцу, а последије окупације неуморно трудио се је и радио око подизања српске православне цркве петровачке, те не жалећи труда, а видећи, да шака Срба Петровчана, и поред највише воље и пожртвовања, без добровољних прилога не могу подићи цркву — ишао је па као пчелица добровољне дарове купио и доносио у ову сврху. Али га је од више година болест обхрвала тако, да је са великом муком, трудом и напором повјерено му стадо послуживао.

Па и јест заиста више пута у парохији својој при којем чинодјејству гледао, кад ће издахнути, али га ипак као трудољубива радника у винограду Господњем нигда није устегло, нити га је то могло савладати, да своју свету дужност пренебрегне, него је дању и ноћу радио и настојао, да му повјерена паства без духовне хране неби остала. Он је заиста са знојем, и то кривим знојем, насушни хљеб себи заслуживао.

Он се је, кажем, и болестан трудио и радио, а са овим и нама свима примјер дао, као што је и сам више пута говорио: „Треба радити док је дан, јер доћи ће ноћ, па се неће моћи радити“. За то, браћо, дјелајмо (радимо), док нам је дан, т. ј. док смо живи, јер кад дође неумитна смрт, која никога мимоћи неће —

нема дјелања. Та човјек и јест створен на земљи за то, да ради богоугодно, да врши сваки своју дужност, на коју је кога Бог позвао и одредио, па да се са тијем приуготови за други посмртни живот — вјечно блаженство.

Ево, браћо, сваким даном видите и сами, да је људски вијек, као јутрења роса, која се блиста као ерма прежежена све догле, док је сунчани зраци не обузму, а чим за ове осјети, она пропада, већ је нестаје и сасвим се губи и исчезава. Па за то, браћо моја, браћо мила, знајте и увијек пред очима имајте, да и наша смрт сваки час доћи може и да је час њен нама потпуно неизвјестан, када ће бити; а да ће бити — то је сигурно, а сигурно је и то, да ћемо сви без разлике „цар или војник, богат или убог, праведник или грјешник“ изаћи пред неумитног судију Бога, пред којим ћемо строги одговор за своја дјела давати. Та и нијесмо ми створени само за земљу, него за други посмртни живот, за који се још овдје приправити требамо. За то, браћо, не привезујмо се нити тежимо за земаљска блага, која за мало трају, већ тежимо више за небесним благом, које први нити хрђа не могу појести, нити га пак лопови поткопавају и краду, а преблаги Спаситељ и Учитељ наш Господ Исус Христос учи нас, говорећи: „Нштите же преже царствѣа Божѣа и приедѣ егво и блѣкѣа приложѣтѣа кѣлѣѣ“. Живимо и проводимо свој кратки земни живот побожно, чисто и умјерено; један са другим живимо свагда у љубави хришћанској, јер је ово прва врлина хришћанска, која краси душу човјечју; један другом опраштајмо уврједе, ако хоћемо да и нама опроштено буде, па тако живећи и радећи бићемо приправни за вјечно блаженство.

Теби, мили покојниче, нека Бог души милостиван буде и вјечнога блаженства удостоји, а ми, тужни зборе, који смо се састали, да покојника испратимо до вјечне му куће и да му пошљедње збогом речемо, зајевајмо са св. матером црквом: „Со кѣтѣлини оубокой Христѣ дѣшѣ рѣка твоюшѣ, идѣже нѣсть, колѣзѣнѣ, ни пѣчѣлѣ, ни козѣмѣчѣнѣ, но жизньѣ безконечѣна“.

ЈЕ ЛИ ДОЗВОЉЕНО СВЈЕТОВЊАЦИМА УЛАЗИТИ У ОЛТАР?*)

Тајанствена светиња пријестола Цара несеког у светом Храму захтјева, да ју окружавају

само изабрана и на служење истој посвећена лица, отприлике онако, као што и пријестол цара зе-

*) Из „Рѣководѣтѣа дѣла илькихѣхѣ пѣствѣрѣи“, N° 10 за 1893. год.

мањског окружавају лица само вишега звања и достојанства. За то се свјетовњацима у опште забрањује улазак у свети олтар; нарочито неприличи свјетовњацима да стоје у олтару за вријеме свршавања страшних Христових тајана. — То је дрекост, која се не слаже са важношћу свештенодјејства, и шта више, то је нарушење тајана Цркве Христове: јер за то се и преграђује олтар и закрива завјесом да не би тајне откривене биле свима без разлике, достојним и недостојним вјерним и маловјерним, чистим и нечистим, у колико оне по суштини својој нијесу ни коме доступне, и само свршавање њихово јесте тајна за све непостижима. Свети Василије Велики овако учи: „Освећење евхаристичног хљеба и чаше ми смо узели из оног не објављеног и не исказаног учења, које су оци наши сачували у ћутању, које је љубопитству и радозналости остало не приступно и не познато, а они су добро научени били да ћутањем сачувају светињу тајна, — јер, зар би лијено и прилично било казивати и објављивати оно, у што је свјетовњацима и поглед забрањен?¹⁾ Из тога је разлога, у поретку свештено-служења одређено само неко извјесно вријеме, када се и свети олтар открива, и свети се Дарови показују народу, и има нарочито вријеме у години, када је свети олтар за цијелу седницу (свијетлу) отворен очима народа са свијем оним, што се у олтару свршава. И те све свештене и знамените установе, на жалост, губе своју силу, пошто су се свјетовњаци услободили да, скоро у свако вријеме, у олтар улазе и тамо при свршавању Христових тајана буду. Васионски петопшести сабор, доносећи против тога своје правило, чини само изузетак за царско достојанство. *Никоме из реда свјетовњака, говоре оци Трулскога сабора, нека не буде допуштено да улази у свети олтар. Но, по неком врло старом предању, ово никако није забрањено власти и достојанству царском, када зажели принијети дарове Створителу* (69 прав.). По древноме обичају, православни владаци, када присуствују црквеном богослужењу, особито када су велике свечаности, у вријеме преношена светих Дарова на пријестол, улазили су у олтар и код пријестола предавали своје дарове Цркви Христовој. Приношења у Храм примата су и од свију вјерних, али их свјетовњаци нијесу сами у олтар уносили, већ су их предавали

свештеницима и ђаконима; само цареви, као први синови Цркве и помазаници Божији, имали су то веће право²⁾.

Знаменити митрополит московски Филарет давао је врло важан значај држању и чувању поменутога 69 правила Трулскога сабора. „Ако *причешник* буде за пјевницом, а другога нема, (разлаже митрополит Филарет, показујући на неприлике, које постају услед смањивања броја парохијског клира при једној цркви), то у олтару мора по нужди бити свјетовњак; а то је противно 69 м правилу шестога васионскога сабора. Истина, ово се правило не чува сада толико, али појам о њему остао је у народу, и тиме се чува „*благословјеније*“ (побожно поштовање) према олтару, са којим се поштовањем одржава и чува поредак у цркви, а то поштовање према олтару јесте само у обредима источне цркве. Ово правило треба чувати и у кријепости подржавати, колико из уважења према достојанству правила васионскога сабора, толико и ради чувања поретка и *благословјенија* у цркви, и, најпослије да не дајемо повода римској цркви приговарати уређењу православне цркве, да одграђивање олтара од храма иконостасом не постиже своје цијељи и нема значаја, ако је свјетовњацима у олтар, као и у осталу средину храма, слободно улазити³⁾. Поводом умањивања и свођења црквено-парохијског клира на све мањи број, митрополит Филарет писао је архиепископу Рјазанском Гаврилу: „шта ће бити са црквеним правилом о не улажењу свјетовњака у олтар, које се и сада већ тачно не чува? Када би се заборавило и заборавило то правило, зар се неће умањити и изгубити побожно поштовање према олтару, које тако лијено одликује православну цркву“?

Подробно разјашњење овога питања, у којој је мјери митрополит Филарет сматрао, да је могуће испуњавати правило васионскога сабора о не улажењу свјетовњака у олтар, — ми налазимо у писму његовом, које је писао познатом А. Н. Муравјеву. Навешћемо то Филаретово сужење, које је било као одговор на питање Муравјева о забрани свјетовњацима у олтар улазити. „Наша стара Кјормчија, у тумачењу 19 правила Лаодикијскога сабора, говори: у олтару је само

²⁾ Опытъ курія церковнаго законодѣнія, архимандрита Юлія, Вып. 2-й, стр. 460.

³⁾ Душполезноѣ Читаніе 1880. године, 1, стр. 132—133.

1) Сказтой Василий Великій, изъ 27-й главы Книги о Сказтоль Дѣхѣ къ ближннолу Аѳилохію Правило 91.

WWW.UNILIB.RS

свештеницима достојно причешћивати се вели правило, т. ј. оно забрањује свјетовњаку причешћивати се у олтару код пријестола са свештеницима. Ово тумачење, скучујући таким начином смисао правила, као да се удаљава од питања, је ли дозвољено свјетовњаку у друго вријеме, осим причешћивања светих Тајана, стајати у олтару, на скромном мјесту, далеко од пријестола и свештенослужитеља. При овоме треба се сјетити, да је по старо-древном обичају олтар имао своја предолтарја, и жртвеник у предолтарју био је приступан свјетовњаку за принос. Гдје ово има, тамо савјетујем да свјетовњак не помиче даље. На жалост, древни распоред храма већином је изгубљен, и онај, који иде са просфором ка жртвенику, он по нужди иде управ у олтар. У такоме случају савјетујем, колико је могуће, не прикучивати се пријестолу и не ићи између пријестола и горњег мјеста, а тако и између пријестола и царских врата; јер то је савршено олтар и пут Христов. Мени се чини, да су то снисхођење учинили потребним наши прешаственици, допутивши скраћивање олтара. Или не треба чинити снисхођења? Или, ако се

бојимо да с тиме гријешимо, треба се у потпуном смислу држати правила, те исћерати вас из олтара? Може бити, али ја се бојим строгости за друге за то, што је се бојим и за себе. И знајући, да услед грјешности моје, требало би мене првога исћерати, те не смијем без велике нужде ни друге изгонити. . . . Ја сам допуштао вама и чак звао сам вас да стојите у олтару, на скромном мјесту, и мислим да они, који овдје стоје са страхом и са признањем свога недостојанства, но са вјером и надеждом на милосерђе Божије не вријеђају светиње, већ мојој немоћи и недостојанству помажу својим опћењем у молитви¹⁾ Чување саборског правила митрополит Филарет сматрао је као врло важно; питање о томе он је предлагао на просуђење архијереја, и најпослије молио је Свети Синод за уредбу да би се очувало *благговјеније* према светињи олтара²⁾.

С руског В. С. П.

1) Сокр. лиџн. и отзк. Т. III., стр. 547.—548.

2) Сокр. лиџн. и отзк. Толк IV., стр. 116—117., 131; Чтн. къ общ. люб. дх. пр. 1892., окт.

СРПСКЕ СТАРИНЕ.

Сакупио. Мар. С. Поповић, српски учитељ.

Ове старине српске, што сам их прикупио, већим дијелом — измијену их данашњим правописом у „Бос.-Херц. Источнику“. Само ћу остати вјеран оригиналу т. ј. ријеч никакову не ћу измијенити. Што се не буде разумјело, то је протумачено у загради. Слова: њ, њ, њ, њ, њ, е написао сам као и у оригиналу.

I. Мјесечник за јануар.

Ова Србуља написана је лијепим рукописом. Величине је, као руски мјесечници; или правије: дужине 31 цм., ширине 21 цм., дебљине 5 цм. Корице су дрвене, а по њима једра кожа. По леђима кожа је подерата. Корице су извезене разним звјездицама и фигурама. На првој корици написано је рукописним словима, која су готово сва изблијеђела:

„Писл аз“. Испод овога другом руком:

„Нико Тошокић у СЗдаркини ако Бог да влгогоклокно пршло и 1855 (год.) Декабра 10. кбписмо 1855. Априли на Шаркоклань“.

Сударевина, то је кућа неког бившег мухамеданца Арслана Судара, коју је купио † Јово Тошовић. Ову сам књигу нашао у брата Јовова Риста Тошовића, мога таста, који ми је приповјео, да је исти његов брат, Јово — јако био заљубљен у читање црквенијех књига; и гдје је год могао куповао их је.

Испод горњег потписа на средини пише: „крема“ Еремонах Пахолин Доколица года 1822 у Фочи.

Првог листа нема. У цијелој књизи има 220 листова. Слова су писана црвеним и црним мастилом. Само на насловном листу, исцртана је лијепа фигура, а тако и почетни наслов, црвеним и плавим мастилом. У истој фигури стоји — рукописом записано на три мјеста: *Новий Арон Писл.*

Листови су једри и глатки. На 40 листу е друге стране, код четврте пјесме од богојавленске катавасије, стоји попрјеко написано:

„Зри. вице окрѣтох къ изкодѣ двѣ ирмоги. а ти подли едникъ на еднѣ стринд, а дрѣги на дрѣгѣ.“

синовивъ чѣ про(ч)е. овѣс(хъ) си(хъ) бл(а)-
годаримъ Бѣ, емоуже слава въ вѣки, аминъ. —
Тог(д)а съзида али наша гра(дъ) на колашни-
новибу“.

II. Требник.

Дугачак 15 цм., широк 10, а дебео 5 цм.
И ова је Србуља у дрвеним корицама, које су
опточене кожом. Првих и задњих листова нема.
Књига је доста стара. Гдје је и кад писана,
није ми могуће знати. Слова су прилично разго-
вијетна. Неке молитве исписане су ситним, а
неке опет крупнијим словима.

На првој корици стоји записано, слабим
рукописом:

„Сиа сиа требник попа Илие Стапарца зниз
(7257.) от р(о)ждества мѣми (1748)⁴. У средини

на једном листу има мали печат, величине, као
већи прстен и у њему врло замршено написано
овако:

*	Перш	}	Чита се: Перша Поповић.
	а попов		
	ић		

Опет у средини утурена су и увезана два
листа. На првом с предње стране замршено је
написано:

„Сей свата и божествена књига требникъ
ѣреѣ ѣ (Христова) Теодора син попа новака го-
ведарице какъ престаи се поп новак влето 1808:

Знати се кад се роди Милошъ Јовановъ
Говедарица влето на: 1781. маѣ: 8: на светота
Теодора Стратилата. (Ово је погрјешка: св. Тодор
Стратилат слави се 8. фебруара).

Са друге стране: „Пишемъ ѣ Милошъ Го-
ведарица попу Луки поздрав да ми пошлешъ
войске плае“ . . . Испод овога је подвучено, па
даље:

„Знай попе Теодоре царскаѣ заповиедъ и
пшо твоє кнѣ каза“. Опет подвучено, па на-
ставља на другом листу:

„1808: априла: 7 ношчъ утораѣ вече пре-
стави се аѣа матер милоша кнежева говедарице“.

Испод овога још неколико врло замршени-
јех ријечи. Овај се требник налази у г. *Рисша*
Тошовића.

III. Псалтир.

Прегледајући црквене књиге, претурао сам
листовете великог Псалтира, штампана у Москви,

повељенијем великог императора Александра Пав-
ловића 1814. г. Индикта 2. мјесеца јулија и на
страни 412. нађем написано чистим рукописом:

„Влѣто 1837. писано маѣ први у Фочи“.
А испод овога наставља:

„Дође владика Господин Прокопије: митро-
политъ у Херцеговину 1837. мѣа ануариѣ 29.
дан. Тогдѣ царствуѣшчу в: константинѣ градѣ
Султан Махмутъ. Низамски поставителъ бѣаху
два везира На босни други у Мостару Тегобно
народу Подписа Пахомије Јеромонахъ манастира
довоље и сѣаго Арсениѣ служителъ“.

Прокотије 47. митрополит херцеговачки
(Грк), дошао у Мостар 11. фебруара 1837, а те
исте године 13. Децембра позват је у Цариград
и послан на епитимију у *Кесарију Кападокијску*.

(О овоме види: Шематизам митрополије
херцеговачке од 1890. године први чланак од
академика Херцеговца *Н. Душића*, архимандрита).

По горњем запису Пахомијеву у Псалтиру,
види се, да је Прокопије дошао у Херцеговину
на 13 дана прије, него ли у Мостар, а у које
мјесто, то ми је непознато!

IV. Маргарит.

Србуља ова налази се сада у кући овдаш-
њег грађанина госп. *Димша Јакшића*. Сва је у
цјелости, а писана лијепим и крупним словима.
Дугачка је 30 цм., широка 20, а дебела 6 цм.
На првом листу написано је врло крупнијем
словима:

„Сиа кнѣга манастира арангела Михаила“
На другом почетном листу: „1777 Мићевићи
писа Стана Илинци (у) Саранику Мирку 1 2 3
4 5“. Од прилике у средини, стоји на једном
листу попријеко записано:

„Слава оцу и сину и светому духу Митро-
политъ знано буди када дође владика свато
херцеговачки на херцеговину кирие кир (Госпо-
дин, господин) Аксентие во лето отрождества
Христова: 1839. Многаѣ ему лета. а прежде
бивши митрополитъ херцеговачки Господинъ Про-
копије: 1837. дошо у херцеговину. Писа Јово
Јовићић у Фочи“.

У херцеговачком шематизму од 1890. год.
стоји: 48. митрополит *Аксентије* (Бугарин). До-
шао у Мостар 1. априла 1838., а 1848. год. 27.
априла премјештен у Велес. По овоме излази,
дакле, да је покојни *Јово Јовићић* погрјешно
записао годину.

На задњем листу при врху стоји написано изблијеђелим мастилом :

„Сна книга гѣми Маргаритѣ манастира Милѣви (Милошеви) Сѣго Сави велика(го) чотворца (чудотворца). донѣсена бист(а) от сѣи гори. да служи сѣи и велицѣи цркви дому Сїова (Спасова) и кто хошчѣтѣ отними(а) некоима лоукѣством да моу нестѣ цѣото. ни бѣсвено: . . .

Писах љца љ(ла) (л стоји одвојено) кг (23.) год. зѣод“ . . . (1714.) од рођења Хр. 1666. г.

На задњој корици записано је ситно прнијем мастилом :

„† Вѣ лето зѣод (1714.) бистѣ (танко јер изгледа као дебело јер) даждев(н) о лето и не сазреше жита ни виногради на наиде снегъ въпошчѣ освиташчу сѣому димитрѣю и притишче васа жита незрела и непожнена. прѣви снег наиде того лета у међудневицу и въ та лета много возвание бистѣ от проклетихъ агаренъ наказа и леха. преимногие страни пленишче и православни Христианѣ въ пленѣ отвѣдоше и могие градове разорише. и црѣве раскопаше и црковное украшение порушише и въ то лето изиде терзи Махмутѣ паша на Херцеговину. прогна кочие мимо милешеву и на нима трѣокаане његове жене. то-гожде проле(ћа) паде снегъ мѣа април(а) ѣ (5.) дѣи (ово је забркано мастилом) љковже не бистѣ по брдние селие от осамѣ педи. и бистѣ екотомѣ

Снѣ книжѣ ѡбнокни
монах(и)ни ѡвгнни

Бѣ две прѣти и даде
а. (70 аспри—29 пара^{1/3}).

Када су ова два записа стара, онда је књига још старија; а пошто стоји, да је донешена из свете горе, то мора, да је тамо и писана!

V. Апостол.

Прегледајући разне Србуље, у кући госп. Сима Соколовића, грађанина фочанског, наиђем на велики апостол. Дужина му је 32 цм. ширина 21, а дебљина 6 цм.

Ова Србуља лијепо је и читко исписана. Види се, да се писац трудно, да што љепше изради. Листови су сви у цијелости, само задњи лист одваљен је. Књига је укочичена корицама дрвеним и кожом. Корице су биле дивно израђене и вараклејисане.

У средини на предњој корици, једва се види лик Христова распетија, а с десне и лијеве стране, види се, да су били ликови некијех сватаца, али се не распознају. Више распетија и испод њега ликови су анђелски, а тако и на сва четири ћошка. Све се то једва распознаје!

На задњој корици, лик је тајна вечера; и она је била вараклејисана.

Готово сва почетна слова у апостола, избилежена су разним фигурама и ликовима. Бојом: црвеном, плавом и жутом.

На првом листу стоји:

„Боже помози виђесмо есап од кућне наше кирие што је држко Тимоти(је) (ово је Сима Соколовића отац) од године 1861 до 68 за све остагам дужан Тимотије осто гроша 150 у Табацима. (Ово је западни дио Фоче, гдје се налази кућа Соколовића). 5. Априла 1868 попови“.

С друге стране — на почетном листу, исписано је врло замршено. И гдје будем написао знак *, то значи да је у оригиналу подвучено.

Исписано је слиједеће:

По ради чела да се даду челе тилсуме шчо она хоће најприје набавити око ока ону кору обрезасти ђе око стоји па уз челе укрити да се даду“.

*

Друго да су снажне украсти јара(м) с волова с терзима и са шпицама па метнути под полицу“.

*

„Треће од магареце (магарице) мокраче па закувати брашна ражана па улишче залиепити да се даду“.

*

„Четврто пометину од кобиле и зив од вучице зив натнути на улишче“.

„Пето о туђице (пчеле) у очи Бурђевадне узми макасе па више улишча стрискај, друго челаде (челаде) нека рече(;) пча стрижем(?) — стрижем туђици крила (—) стрижи стрижи док острижем(!) тое тилсум само три пута реци тако и одговори ти“.

*

Кад се челе покосе узми сто (столица се овамо назива стѣ) па изврати у вланику (у уљанику) ноге у небо а макасе расклопи метни на сто расклоплене пах и окрени челама врхъ зѣ(о) жиом помоћи стаће“.

На другом листу с десне стране покрај апостола написано је дужином листа слиједеће:

„От чела када туђе челе налазе (наљегну) а ти сасади мотика (у) и секира (у) па на длето намести ушнице први крај окрени улишчу а са задњега краја улећу туђице ни една се не ће вратити своме увланику тоје збожиом помоћи лиек оне ће челе припитомити се с твоиом челама“.

Ово о пчелама једва сам могао прочитати, и ово не износим поради важности, колико ради тога, да се види, до какве будалаштине доводи много празновјерство и чварање!!.

На задњем одваљеном листу записано је замршено: „Нека се зна шчо се нађе суда ма-на(с)тирске прво два казана велика и две си-ние и два бакрача мала и три те(н)чере и три ћасе и петнаестъ сахана и тенсиа и то однесе никола у тушимлу на аменетъ (аменет) Божи и оста у николе осамнае(с)тъ ока меди шпо (свако слово: о написано је овако $\underline{\text{о}}$) за осамнаестъ гроша шпо (18 $\frac{1}{2}$) а друге суде све донесе“.

Испод овога, друга је рука писала сли-једеће: „Сиа књига зовоми глаголеми хапостолъ паркве косорићке су храм иже вѣсти (светог) оца нашего аркѣреа и чудотворца Христова Ни-колаја потписах аз љ иерей попъ лако от куча от Х(рис)та Б(о)га ѡфоз (1777).

Испод овога трећом руком, а крупнијим словима: „Нека се зна Радоичине наднице до ђурђева дне ѕѣ (16) дана па ѡ (4) дана покрива кућу па у гори (планини) ѡ дана па ѡ дана улишча (улиште за пчеле) градио и дао сам му ѡ (14) ока вина с мешином, а ѡ (40) ока јечма па ѡ (22) оке шенице за карловацъ па цанцику (цванцику) па ѡ (9) пара за шербета рикунъ“.

Гдје је и кад писан овај апостол, нема забиљежено!

VI. Лист.

Међу ербуљама у истог *Сима Соколовића* нађем један задњи лист од неке ербуље сам за се. Са свијех је страна подеран.

С предње стране при дну, написано је ли-јепим рукописом, са врло ситним словима. Свака ријеч састављена је једна с другом, но ја ћу их одвојити:

„† ѡ ѡ да прости старца ѡисифа зашчо мѡ углѣдуеше даконни(м)“ . —

С друге стране, опет истом руком написано је: „† вѣ лѣѣ зѣѣ (7028) (од Хр. рођ. 1520.) свѣса

сѣ сиа књига, трудој и подвигој, дхѡвника Дионисѣ: —

Испод овога одмакнуто је један прет, па наставља:

„† Хѣ зачело и ко(не)цѣ. ѣѣ (Господ) вѣлики и милосрдѣ вѣѣхъ милуе и спасае, своји бѣствомъ и ни единому члку (човјеку) погибнути хотѣ сѣмъ сѣстисе. И вѣ разумъ истиней прити. сѣси и помилуй раба сво смѣрѣнаго, Дионисиа по-трудивша се. вѣспомнае боу(д)шчих бѣгъ на-слаж(д)ени и паки мало врѣменаго сего прѣхож- (д)ениа. Того ради подвизавѣѣ сѣбити (исписати) сѣю књигу: —

При дну нацртан је квадратичан четверо-угао. У 25 малијех квадрата написано је по слово Ево овако:

ш	а	т	о	р
а	р	ѣ	п	о
т	ѣ	п	о	т
о	п	о	р	а
р	о	т	а	ѣ

А испод овога пише круп-нијим словима, а ружнијим рукописом:

„Сиа словеса от беснога пѣса напиши на киселу хлебу да га сѣ (једе) пре зоре и солњца (сунца) и дайму не преиде одесет дана повеће“.

VII. Пролог или Синаксар.

Печатан за вријеме *императорице Екате-рине Алексѣјевне*, од Хр. рођ. 1779. г. индикта. ѣѣ. Мјесеца Децембра.

На првој корици при врху записано је за-мршено:

„Знано буди каеде би приступ године отпада снѣг по овнѣ (Јовањудне) дне на уставке те би инсана телеф (пропаст) од Невесина до Пиве 70 ѣвша (лешева) све од снѣга у Пиви и Дробнаку ни броа се не зна хайвана тако на-стотине и би божѣ у сриједу“ (године нема испод овога).

На другој листу одмах при почетку, на-писано истом руком: „Пише Тимотиѣ Соколови-вић от рождества Б(о)га слова 1841“.

Погрјешно је записано преступна 1841. год. У средини ове књиге нађох једно писамце, ситно исписано на комадићу хартије:

„Љубезни брате Тимотије јављамо вама како смо фала Богу здраво само за Мару (ово му је била жена) хаста сваки дан часъ боле часъ хрђаво и мени се чини код мое памети докленъ годъ се не изпрти бремена Богъ ће дати да ѡй буде лакше за то брате јављамо вама како вамъ шалемо по нашему момку Сави еданъ дукатъ за вашъ трудъ шчосте се ви трудили. То ћете при-

мити ма зало много акое мало ви ћете мени јавити то ние за плату могуће платити него за љубавь пиши ми мало писма по сави за више вам неима(м) сада шчо писати него вас братимски поздравламо и вашу чесну фамилию Иово Иовичић 1855.

21. маја⁴.

С друге стране на средини адреса је

„Господар Тимотиѡ Соколовићу у Табаке“.

Пошто су ова обојица отишли — Богу на истину — Бог да их прости! не ће сгорег бити, да речем: † Јово Јовичић био је између првијех трговаца у Фочи, а слао је новце дотичноме, да му отвара у књиге, ради болесне жене.

Оваке и подобне празновјерице треба искорјењавати, па сам е тога и ово писмо преписао.

У нашем народу, има врло много празновјерица, које не доносе никакву корист, него једино штету моралну и материјалну. Моралну велим, пошто их има доста, те вјерују у моћ што-каквим гаткама, записима и т. д. И, ако се се случи да се коме окрене на боље, мисли и вјерује, да су му чварања помогла; а ако ли му се окрене на горе, онда се тјешу ријечима: „Тако Бог шћео; или нема му лијека!“

Овако радећи омаловажава се наша вјера; омаловажава се наш српски понос...

У материјалном погледу пропада народ, што дотични гатари и врачарице — просто народ гуле; немају образа ни стида! А, најпошље — шта видимо код гатара?

— Једино то, да су гатари и ништа друго!

Живе као надничари — „дан за дан — смрти за враш“. Ријетко је њих видјети, да су богати. Право је речено: „Што је неправдом стечено, за час не стаје!“

С тога браћо свештеници! устајмо против празновјерица у народу. Проповиједамо нашем — драгом народу моћ и силу Христове науке, па ће се тијем начином истриједити сваки кукољ.

А то нам је велика дужност...

VIII. Осмогласник.

Међу старијем књигама у часног г. *Николе Поповића*, тетимског пароха нађем осмогласник, Србуљу из доба *Ђорђа Црнојевића*, па из првог листа преносим слиједеће:

„Повелкнїем Гїа ми гїоргїа цїрноєвїкїа азъ ѣ8 рабъ сїрїеннїокоъ Мїакарїе, роукоделїсах сїе. прїи всеосїеннїом мїтрополїте зетскол

кїр вакїле. въ лїкто. за (7001.) кїг сїнц, а л8не, ѣ“.

На првој корици написано је нечитко:

„Сїа кнїга изъ цркве скорѣа Исаие Поповића и ткоє отнїми (узме, прїевоїи) да моу е супарнїкъ сѣи Никола то писахъ ѣак вукашїн вакто (љето) зти (7308.) Сїе правило вере и образ кротости“.

На 14 листу, при дну записано је:

„Знано буди када дође време те изиђе од цара мїхуркоче у касабе ко пође през писме и мухура главу свою одкуштъ не море: 1822 года тадаї беше на боснї везиръ добаръ шчо много сгуби аге и бегове и паше“.

Пошто знам да су оваки Осмогласници, — који су писани за владе *Ђурђа Црнојевића* — описивани, ја овај не описујем.

IX. Еванђеље.

Дугачко 29 цм., широко 20, а дебело 5¹/₂ цм. Ово еванђеље укоричено је у дрвене корице, а по њима кожа. На предњој корици урезан је крет са натписом: „Іс Хс Нїи Ка“.

На истој корици с друге стране, замршено је записано:

„Да се зна кад се уговори Илија и Марија да узме Марија оваца двадесет великиє и петоро шїлежи Или(ји) и Андри и Мїлошу на трое како три брата стоку и ѡлине (хаљїне) и куче (куће) Или и Мїлошу половину и да да Илиа Мари кантар сира томе седок (свједок) и поп и тодор мїли(ћ) и вукота павїћев писах ва лето зїи (7201.)“

Ово је заграђено са све четири стране линїјама, испод кога стоїи нацртана рука, а непод руке, опет ограђено линїјама и у тој загради написано је:

„Да се зна кад се престаѡи кнез вук батићевїи валето... з тїсунїчно (па одмакнуто)

стоїи): „ (ово ће бити 7215. само је погрјешно забиљежено).

Испод овога написано је: нє лето (Ово ће бити 7255.) погїбе ездїмир на требїну“.

Десно од овога записано је:

„Да се зна каде поп Ђурко даарова Мїловану кнїге — г (З) еванђелиє и октої(к) и салтиер а он нему доламу чоє“.

Почетни лист овог еванђеља одваљен је, па пошто мислим, да многи од поштованијех читаоца овог листа, није имао прилике прочитати, ко је штампао и гдје, ово еванђеље — дивну Србуљу, износим, препише са почетног листа, па кога занима, нека прочита. Тамо стоји:

„Бѣ свидѣцѣ ѿ прѣвѣгомѣ Бѣгу слава ѿ вѣкличіе даіоцоу сѣврѣшнѣи вѣсѣко дѣло вѣго. Еже ѿнѣмѣ на чинѣмо тѣмоу славо ѿ дрѣ за вѣ вѣсконѣчнѣ вѣкѣ ѿминѣ“ :: :: ::

Довде је исписано црвеним мастилом па даље:

„Бѣгоколеніемѣ ѿже вѣ троіци слави маго. На ѿзѣ хоу рабѣ ієрмонахѣ Мардаріе роукодѣлисахѣ сѣа слѣва ѿ жжелеза ѿ мѣда ѿ почла сѣвѣликѣмѣ троудомѣ ѿ подвѣгѣмѣ. сѣврѣшнѣхѣ сѣо сѣвѣдѣ книгѣ глѣемѣдѣ тетреѣсѣлѣ.“

Міаюже ѿнѣ ієсѣвѣзрѣстнѣіе ієстѣрѣе. Чѣтоѣще ѿли прѣписѣоуіѣрѣ лѣвѣрѣдѣи хѣвѣ ієсправлѣнтѣ ѿ неклѣннѣтѣ. Пошеже не писѣ дѣхѣ сѣмѣни ѿгѣлѣ не роуѣка вѣрѣнна ѿ дѣхѣ ѿѣнѣли ѿкѣани ѿ грѣшнѣи.

Тогдѣ же вѣстѣдѣчнѣмѣ странама ѿбладаіоцоу. вѣликомѣ царѣ тоуѣрѣкомѣ соуѣтанѣ соуѣленѣманѣу :: :: ::

Сѣврѣшнѣше се сѣе сѣмѣ ѿ вѣдѣжѣствнѣіе книгѣ при хрѣмѣ сѣтѣго вѣзнѣсенѣа еже іє мрѣкшнѣнѣ цѣрѣкѣ. вѣ подѣкрѣлѣе Чрѣкнѣіе горѣ. вѣлѣкто зѣо (7070.) кроуѣгѣ слѣнцоу. іѣ. моуны ѿ мѣца іѣнѣа кѣдѣ. дѣнѣ. ѿзже ѿчѣствѣомѣ ѿреке рѣкомѣіе дрѣна“

Ово је довде написано црним мастилом, само четири почетна слова и година црвенијем. Испод тачки написано је у једном ретку, црвенијем словима:

Слава сѣврѣшнѣтелѣу Богѣ нашѣмоу вѣ вѣкѣ ѿминѣ ::

Испод овога рукописним словима: „Сѣу книгу купи раич иванѣвѣи са братіом да служи у храму рожда(с)тва прѣчистіе бѣе (Богородице) да служи за душу нѣх (нѣховѣх) родитѣлѣ за спѣменик раб(а) бѣжнѣа ієвана и подручнѣа еѣо рабу бѣжнѣу Ерѣну Бѣ (Бог) да их про(с)тѣ нѣх д(у)шу некаѣ на славу бу (Богу) и троіци с(вѣ)той — амин“.

На задњем листу еванђеља св. Матеја, записано је:

„Годи (Господи) оружіе на диавѣла крѣстѣ твоѣ даљ еси намѣ трѣпѣшчѣтѣ бо и трѣсетѣ неѣтерѣплѣ вѣзирѣти на сілу еѣо ієко мѣртѣвѣи вѣоставѣаѣтѣ и смѣртѣ упразнѣлѣ сѣго ра(д)и покѣлаіе мѣе погрѣбенію твоѣму и вѣстанію Леонѣи 1800. ієнѣи 3. у планинѣи радѣоннѣи изписѣа“.

Ово је писано за вријеме неке узбуне, у планинѣи *Радѣоннѣи*.

Код зачала 39. еванђеља св. Луке при дну записано је:

„1800. на ово времѣно Леонѣи у сілна („авгаріана“). Ова је ријѣч прѣвѣчѣна мастилом) на прѣстоу сулѣтана Сѣліма“.

На задњем листу при дну записано је:

„да се зна кад се подієли вѣукѣта и ієліа зѣратѣм и сѣандрѣом и наѣе се дугѣ ієлада аспрѣх — и дах и даше вѣукѣти кулу и кучишѣчѣ код куле и врѣт (врѣт) о(д) путѣа а да платѣ дугѣ — ієлада — и дах шѣчѣвѣше ѣе бѣудѣ дугѣ, да ієліа плѣча два тѣліѣра“.

Још іємају двѣіе ријѣчи, које се јѣдѣва могу вѣдѣјѣти, па даље наставѣла на ієтом листу уздуж и попрѣјѣко: поп вѣук томѣе свѣдѣок вѣук батрѣчѣв и ездѣмѣр и гаѣро (Гавро) попов и адрѣи драшѣков и нѣкола ієванѣов и петѣр кѣлабѣиѣ мнѣт мѣлошев ієванѣиш вѣушѣвѣиѣ вѣлѣ(то) 3616 (7215.)“.

На задњѣј корици испѣисано је: „Сѣа книга бѣжѣствѣно Еванѣгѣліе поѣа: Ђѣрѣіе“. Прѣма овѣомѣ сѣтнѣм словѣма: „Поп Ђѣрѣковѣ лѣто 3616 (7212). Па крупнѣіјѣм словѣма:

„Да се зна, кад се родѣх Ђѣрѣко на 4113 (1687.) нѣомѣврѣа“.

Испод овога: „Да се зна каде паде асѣан алаіѣбѣг бѣосѣдѣман паша дурмѣиш алаіѣбѣх зѣвѣрнѣчѣкѣи алаіѣбѣх сѣкрѣтѣчѣкѣи алаіѣбѣг — вѣ лѣто 3 ти-сушѣчно“. Испод овога стоји: 67 (то ѣе онѣда бѣити 7203. год.) тога лѣта дѣсло главарѣну нѣкшнѣиѣ“.

Ово Еванѣђеље налази се у часнѣог гѣсп. Нѣколе Попоѣвѣиѣа.

Фѣла — на Хѣрѣгѣговѣнѣи 1894. год.

РАЗНО.

Јавна благодарност. Лањске годинѣ послали смо ієсѣказ добровѣлнѣх прилога са ієменѣма да-

рѣватѣлѣа — оснѣвѣча „фѣнда срѣпѣско-правѣослѣвнѣе шѣколе у Дѣобоју“, који је штампѣан у 7. и 8. св.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Б.-Х. Источника“ пр. год., а сад смо у положају, да јавимо, да је наш школски фонд знатно повећан закладом од 5000 фор. АЕ и М. Дабробосанског, Високопреосвећеног господина Ђорђа Николајевића, који тим чином показа и опет своје жарко родољубље према светињама нашим: вјери православној и народности српској, на чему Му потписана општина овијем путем изриче најтоплију благодарност са том ердачном жељом, да Господ Бог уздржи Његово Високопреосвештенство, добротвора Митроноса госп. Ђорђа Николајевића још много и дуго у крјепком здрављу, на дику и понос, срећу и спас свете нам цркве православне и школе српске.

Овом приликом можемо Вам јавити и то, да је општина почела зидати једну зграду са 18 соба (ходаја) у вриједности од 7000 фор., која ће се изнајмљивати, те приход исте употребљавати на покриће расхода српско-православне школе и цркве у Добоју; зграда се прави из школског фонда, а носиће наслов: „Задужбина АЕ и М. Д. Б. добротвора Ђорђа Николајевића“. Тај наслов општина је дала новој згради из превелике захвалности према свом највишем добротвору, јер збиља Високопреосвешћени госп. АЕ. и М. Ђорђе Николајевић јесте крајеуголни камен наше српске школе у Добоју, а и многих других.

Да би и потомство ове општине имало лик свог највишег добротвора, и као таквог вада га се са благодарношћу сјећало, дали смо изградити портре добротворов, који ће стајати у општинској соби.

Осим тога приложише добровољно нашем „Школском фонду“ шљедећа госп.: по 10 фор.: Симо Марковић из Добоја, Стеван Х. Стевић из Грачанице, Митар Недић из Добоја; по 1 дукат у злату: поп Коста Анђелић из Церовице и Благоје Нинковић из села Станова; по 5 фор.: прото Х. Теодор Илић из Тешња, Перо Недић из Добоја и Гајо Николић из Липца, у све дакле 51 фор. а. вр., на чему им свима најтоплије благодаримо.

Српско-православна црквено-школска општина.

У Добоју, 30. августа 1884.

Перовоја:

Ј. Врањешевић,
свештеник.

Предеједник:

Игњат Трифковић.

Чланови:

Ристо Ј. Петровић, Васо Ивановић, Петар Ђурић, Васо Мунишић, Симо Танасић.

Јавна захвалност. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину извољела је најмилиствивије овој св. обитељи — манастиру Житомислићу даровати 2 потпуна свештеничка одијела од најскупоцјеније материје, све чистим златом извезена.

Овим красним и скупоцијеним даром, окитила је висока земаљска влада ову чувену српску светињу, а осим тога извољела је високо — иста и ново-саграђени звоник украсити, даровавши дивно израђено звоно, тешко 645 килограма, а у вриједности од 1000 форината а. вр.

Примање, као и освешћење ових драгоценних дарова, извршено је најсвечанијим обредом св. цркве у присуству поглавитог госп. котарскога престојника Антон пл. Драганића и многобројног српског народа.

Потписана управа, сматра за своју прву и највећу дужност изразити овим путем у име своје, као и у име свега народа, нападајућег овој парохији, дубоку захвалност високој земаљској влади, као топлој заштитници и високој добротворци овог св. манастира, украшујући га узвишеним даровима.

Шаљући топле молитве пред Пријестό Свемогућега за здравље Његова Величанства цара и краља Фрање Јосифа I., кличем захвално с народом: Живио Његово Величество, наш премилостиви цар и краљ Фрањо Јосиф I. Живио!

Живила висока земаљска влада! Живила!!!

Управа српско православног манастира

у *Житомислићу*, 17. августа, 1894.

Архимандрит:

Симеон Тодоровић.

Исказ добровољних прилога, Срба Америкаца, за градњу нове српско-православне цркве у Љубомиру. Колико ова браћа наша Американци симпатишу насрам православној вјери, своје домовине и милога нам Српства, при свему томе што су од нас мјестом тако удаљени, лако се може виђети из доле наведених прилога за градњу нове цркве у похвалу светих апостола: Петра и Павла.

Заузимањем вриједног и заслужног Србина Јове Ђурића, родом из Крушевице, који је више година пробавио у Америци, и по повратку своје настанио се у Љубомиру, — мјесту на коме не бијаше српске цркве, а познавајући добро прошлост Љубомира, у коме се налазе развалине српског манастира, породи се у њему племенита и богоугодна мисао да на развалинама старе

цркве подигне опет нову, у којој би се вјекovima свршавала бескрвна жртва, и узносиле топле молитве престолу небеснога Творца.

Замисао Ђурића била је добра и племенита, али је исту требало привести у дјело. Као познаник Срба-Американаца, са којима је више година боравио открије им своју замисао и племениту намјеру замоливши их да притеку у помоћ својој браћи у градњи цркве. Молба његова добила је повољна одзива, даровавши за градњу цркве добровољне прилоге следећи:

Јово Ђурић, (у талијерима) 60; Мара Ђурић 10; њихов син Радован 11; Гаврило Тркља 20; Душан Тркља 10; Панто Ајчевић 12; Тодор Тушун 10; Ђуро Елаковић 10; Лука Ђерић 10; Глиго Лазаревић 8; Мићо Рађен 5; Петар Терзић 5; Марко Мишевић 2; Никола Јеремић 3; Јово Косић 2; Анто П. Србиновић 2; Косманца Кортис 1; Ваде Радмиловић 1; Роко Грк 1; Мићо Петровић $\frac{1}{2}$; Петар Антуновић 1; Мићо Познановић 1; Петар Ковачевић 1; Димитрије Залз 1; Ђуро Радмиловић 1; Мато Лепетић 1; Антун Белевужа 1; Саво Самарцић 1; Антун Живановић $\frac{1}{2}$; Иван Антуновић $\frac{1}{2}$; Иво Зелен $\frac{1}{2}$; Урош Ђурић 1; Андро Краљић $\frac{1}{2}$; Голдо Ђурић $\frac{1}{2}$; Никола Парије 1; Милош Мандић 1; Лазар Ђурић 1; Адам Врчевић 1; Петар Бердовић 5; Васо Петковић 5; Михаил Прибишић 1; Саво Терзовић 1; Јован Лепетић 1; Мићо Гојковић 1; Мићо Ротовић 1; Андрија Шкерио 2; Андрија и Спасоје Јововић 3; Милан Радановић 1; Драго Лучић 1; Стево Геруновић 1; Никола Обрадовић 1; Лазар Јововић 2; Крсто

Вучиновић 2; Ђан Санто 1; Мимо Кортис 1; (све у талијерима).

Из горје наведених прилога, а уз припомоћ наше браће Љубомираца, који нежалише моралне ни материјалне снаге, подигла се и довршила нова црква, коју је Његово Високопреосвештенство госп. митрополит Серафим освјештао дана 14. јула ове год., посветивши је у славу и част светих апостола Петра и Павла.

У *Мостару*, 11. августа 1894.

Из канцеларије еписко-православне АЕ и Митрополије Херцеговачко Захолмске.

Јавно признање. Доље потписана еписко-православна црквена општина, наручила је за своју цркву код госп. **Петра Николића**, трговца у Загребу, иконе за икононостас, па му ми са наше стране овиме изјављујемо, да смо, што се тиче рада, потпуно задовољни, не само у солидности и слагању боја, него и у тому што иконе сасвим одговарају православному стилу и — за то му остајемо увијек признателни.

Еписко-православна црквена општина.

У *Отешвићу*, 15. јула 1894.

Григорије Стојисављевић,
парох и прота.

Томо Катић, Глишо Тривуновић,
тутори.

Исправак. У свесци VIII. овога листа (за август) ов. г. на 314. страни, у књижевним вјестима, а код приказане књиге: „*Историја српске православне цркве од првијех десетина VII. в. до наших дана*“ изостало је, а треба одмах последије тих ријечи да дође: *Написао Никифор Дучић, архимандрит* — што се овцијем исправља.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Платонов апостоли и еванђеља. У VIII. свесци „Босанско-Херцеговачког Источника“ од ове године приказана је књига: „Апостоли и еванђеља празнична и неђељна преко целе године, на српски превео † Платон Атанацковић бивши епископ православне цркве у богоспасајемој епархији Бачкој. Прегледао и поправио оба текста протојереј Гаврило Бољарић катихета сарајевски. Панчево 1894. Наклада књижаре Браће Јовановића“.

Та књига изишла је овцијех дана из штампе, те како носи и моје име на себи, треба да и ја, као трудбеник на њој, коју ријеч прозборим.

Читаоци цијењеног листа „Српског Сиона“ ејетиће се оног мога чланчића у његовом 29.

броју од 1892. године, под насловом „Наше наставне књиге“, гдје у главнијим потезима разложих оскудицу у нашим вјеронаучним учебницима, што се огледа у неспретним катихизисима, Литургици, Догматици, Моралци и т. д. а нарочито у посве погрешним апостолима и еванђељима, редигованима по блаженопоч. владици Платону за наше школе, а толико пута прештанпаванима и од три издаваоца до сада изданима. Па сам том приликом упозорио наше духовне власти, да се постарају да дођемо час прије до што цјелиходних учебника, а књижаре наше позвах да се при штампању тих школских књига чувају словничких погрјешака, нарочито код словенског текста,

WWW.UNILIB.RS

да се ученици не би *саблажњавали* у граматичкој и стилистичкој својој вјештини, читајући овако *умакарађене* књиге.

На скоро иза те моје критике тијех књига добијем позив од родољубиве штампарије Браће Јовановића из Панчева, да се примим прегледања и дотеривања „Апостола и еванђеља Платонових“, кад сам их већ огласио за несходне, па ће их они тако доћеране прештампати дати. Ја се радо примих понуде те, јер знадох, каке ми муке задаваху „Апостоли и еванђеља“ до сада редигована и толико по школама нашим раширена, кад год их дадох ђацима својима у руке. И ево сад их има народ наш прерађене и дотеране, и ако са незнатним ситним погрешкама, без којих оваке књиге и при највећој пажњи бити не могу.

С тога препоручујем горе споменуту књигу сваком брату Србину, а нарочито нашим српским школама, као далеко савршенију од осталих књига њене врсте, да је набаве за ђаке наших школа, а и иначе за љубитеље св. Писма. При свем толиком трошку и труду исту је цијену придржала тој књизи честита књижара Браћа Јовановића. 75 новчића. Иконице су у њој задржане оне досадање, ма да их ја у свему не одобрих; само сам их друкчије разредно.

А сад нека приме г. г. Браћа Јовановићи моју захвалу на тој готовости и пожртвовању а смијем рећи и захвалу мојих бивших ученика, који су ме баш и потицали на прерађивање те књиге, а нека остану у увјерењу, да су лијепу услугу тијем учиним просвјети нашој, али нека се не задрже само код ове књиге, но нека наставе и код осталијех, па ће лијеп спомен оставити потомству нашем.

У *Мохачу*, о мајци Анђелини 1894.

Гаврило Бољарић,
окожни прота мохачки.

„Хришћанске врлине“, *намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину*. Превео и попунио: Јован Петровић, катихета и професор на кр. вел. гимнасији, кр. вел. реалци и учитељској школи у Загребу, витез црногорског ордена књаза Данила I. Прештампано из „Босанско-Херцеговачког Источника“. Сарајево, прва српска штампарија Ристе Ј. Савића, 1894. Цијена 40 новч. а. вр. Може се добити ова књижица код уредништва „Источника“. Ова књига обухвата 186 страна средње осмине, са овим садржајем: Мало предговора — 1. Вјера — 2. Нада — 3. Љубав — 4. Кротост — 5. Мудрост

— 6. Уздржљивост и трезвеност — 7. Тугљивост — 8. Правда — 9. Поштење — 10. Штедљивост — 11. Богобојажљивост — 12. Смјерност — 13. Трпљење — 14. Милосрђе — 15. Породичне врлине — 16. Учтивоост, пријазност и готовост помоћи ближњему — 17. Гостољубивост — 18. Захвалност. — 19. Поучавање — 20. Мирољубивост — 21. Јунаштво. Писац у предговору вели ово: „*Не будите нерезумни, него познајте што је воља Божија* (Ефес. 5, 17).

„Кућа, школа и црква јесу темељац камен у згради религијозно-моралног живота свакога Хришћанина. То су три фактора, који треба да воде човјека циљу његова живота. У кући — родитељи, у школи — учитељ са свештеником, а у цркви — опет свештеник, треба „*благовремено и безвремено*“ да упућује човјека да „*не иде по тами*“, да „*не чини дјела мрака*“, него да живи и ради тако, „*да се виде добра дјела његова и да се прославља Отац наш, који је на небесима*“.

„Но под теретом домаћијех брига и у вртлогу свјетскијех догађаја, много се што-шта од науке, добивене од матере, школе и цркве, извитава и пође кривијем путем тако, да човјек често заборавља на дужности своје, оглушује се гласу савјести своје, гласу цркве своје, која га као добра и брижна мати призива к себи и упућује, шта треба да чини, „*да наслиједи живот вјечни*“, па тако многи „*ходи по тами*“, занемарује своје хришћанске дужности, изгуби пут, којим треба да иду к циљу своме, и тако се удаљава од Бога и губи наду на вјечни живот. Ко један пут пође странпутицом, тога је тешко на прави пут извести; и благо ономе, ко се за времена прене из гријеховна мртвила, тај је спасен.

„Разни су путеви и начини, којима се може човјек упутити и поучити да позна и врши своје дужности према Богу и ближњему, но ништа на њега не дјелује, као жива ријеч. А гдје ће он чути ту ријеч? Гдје — ако не највише у цркви. Цркве су наше недјељама и празницима, а у некијем крајевима и сваки дан, отворене, служба се Божија служи; народ наш српски особито воли цркву своју, али — ево жалости — народ наш слабо похађа цркву своју, не слуша гласа цркве своје, па за то се и налазе код њега такве навике, које га тако понижавују, да он више пута нема права звати се не само Хришћанином

него ни човјеком, који је створен по образу и подобију Божијем.

„Но поред живе ријечи много користи и добра књига, у којој је жива ријеч на писмено стављена, и која остаје на вјечита времена.

„Знајући да су се код нас Срба одомаћили којекакви туђи обичаји и навике, као и то, од какве је важности поучна књига у опште, приредих ти, мила Србадијо, ево неке „Хришћанске врлине“ у српском пријеводу, и предајем ти их у књижици у руке са жељом, да „не будеш неразумна, него да познаш што је воља Божија“, да их кад год доспијеш, у радни и свечани дан, у часовима одмора, прочитаваш, и да се поучаваш, шта ти треба чинити и чега се клонити.

„Свака врлина изнешена је у чисто православном духу, а гдје је умјесно и потребно било, осврнуо сам се на добре и зле стране из живота народа српскога, да се одмах види, у колико испуњавамо или гријешимо против ма којој врлини.

„Још сам се трудио, да ми језик што чистији буде; а ако се нађе случајно која погрјешка — исправи је „а не куни, јер не писа дух свети, ни анђео, но рука немоћна и дух грјешан“... .

Ми ову књигу топло препоручујемо српској православној омладини, којој је и намијењена, те да читајући пету утврди се у хришћанским врлинама у њој изложеним.

II.

„Чудеса пресвете Богородице“, с кратким поукама написао: Игуман Дионисије Миковић, управитељ манастира Бање у Боко-Которској (у Далмацији). Књига прва. Прештампано из „Босанско-Херцеговачког Источника“. Сарајево, прва српска штампарија Ристе Ј. Савића 1894. Књига обухвата 112 страна сред. осмине. Цијена је књизи 25 новч. а. вр. може се добити ова књижица код уредништва „Источника“. Садржај: 1. Неколико ријечи унапријед — 2. Чудо прво. О осјечењу и излијечењу руку Антимија Јеврејина — 3 Чудо друго. О жени, која је рађајући умрла, мртва дојила дијете, а послје године васкрснула — 4. Чудо треће. О корисном при виђењу Јована Шавца — 5. Чудо четврто. О излијечењу надуте жене — 6. Чудо пето. Како је слијепец прогледао — 7. Чудо шесто. Како се цар Лав премудри излијечио водом са животног источника — 8. Чудо седмо. Како је Тетал воскреснуо водом са животног источника 9. Чудо осмо. О св. Роману слаткопјевцу и списатељу кондака — 10. Чудо девето. О излијечењу очију — 11. Чудо десето. О излијечењу

Саве Куштрова — 12. Чудо једанаесто. О чудотворној икони пресвете Богородице у Миасијској обитељи — 13. Чудо дванаесто. О покрову пресвете Богородице — 14. Чудо тринаесто. О излијечењу руке св. Јована Дамаскина — 15. Чудо четрнаесто. Како је св. Јован Дамаскин почео пјевати црквене пјесме — 16. Чудо петнаесто. О часној хаљини пресвете Богородице — 17. Чудо шеснаесто. О излијечењу руку галилејске царице — 18. Чудо седамнаесто. О излијечењу очију кнеза Романа — 19. Чудо осамнаесто. О болести и излијечењу руке Хрисанта јерусалимскога патријарха — 20. Чудо деветнаесто. О св. Григорију неокесаријском архијепископу и чудотворцу — 21. Чудо двадесето. О невјерном другу. Писац у предговору вели ово:

„Пружам ти Хришћанине ову књижицу, с топлом жељом, да ти буде на корист и спасење.

„Ако Богу буде мило, и још ћу ти пружити бар двије оваке књижице, а можда и више.

„Пружајући ти је, препоручујем ти, да не посумњаш у истинитост и могућност пресвете Богородице, да ти не буде еупарница на страшноме суду.

„Помисли, кад су Божији светитељи учили, и чине с Божијом помоћи, небројена чудеса, колико може више учинити пресевета Богородица, јер Она је виша од светитеља, часнија и славнија од Херуфима и Серафима.

„И сва небесна војинства стоје Јој на услузи као Госпођи, Владичици и Царици сваке ствари; као пречистој и преблагословеној Богородици свагда Дјеви Марији.

„И вјеруј ми, по Господу љубезни брате Хришћанине и Србине, и сестро Хришћанко и Српкињо, да је Она свемогућа код Сина Свога Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа.

„А о томе немојмо сумњати, јер св. Писмо вели: Који се сумња он је као морски валови које вјетрови подижу и размећу⁽¹⁾.

„А за оно што нам није Бог дао да дознамо, примимо савјет Гете-а, који вели: „да је најљепша срећа човјеку кад мирно поштује што умом неможе докучити“⁽²⁾.

„А сва чудеса пресвете Богородице, не би могли лако избројати ни сами свети Божији анђели.

¹⁾ Јак. 1. 6.

²⁾ Spr. in Prosa III. 302.

„А ова чудеса што ти моја љубав пружа, написала је моја грјешна десница, из неограничене љубави и благодарности према пресветој Богородици, за Њезина превелика добротина.“

„Извори с којима сам се служио јесу:

„Житија святихъ.“

„Књижки илустрованнаго жѣрнала Рѣскин Паломникъ на 1889. годъ. књижка III.;

„Чудеса пресвѣтѣхъ Богородицы преведеныя съ греческаго Екентіемъ Ракичемъ Фенечкимъ, ѣфимеріемъ цѣркве славено сербскіа Храма свѣтаго Спуріадна чудотворца въ Тріестѣ сѣщѣхъ. На захтеванье Г. Оомы Милиновича кѣща ѣ гражданина Тріестинскаго и ѣгоже ѣждивеніемъ на тупъ издата.“

„Писано въ Тріестѣ, 1808. лѣта, лѣксеца Іаннариа 24 начатѣ, фебрѣаріа же 11 ѣкончатѣ.“

„Настѣнїемъ с тѣнографіи, Іереа Спуріадна Рафанловича ѣ Пашровичѣ.“

Еъ Венеціи „при Господнѣ Пани Тео-досію 1808.“

„Икшеходца Василіа Григоровича — Барскаго — Плаки — Яблока, Уроженца Кіевскаго, монаха Антіохійскаго, пѣтешествіѣ къ свѣтѣмъ мѣстамъ, въ Европѣ, Азіи и Африкѣ нахѣдѣнимисѣ, предпріятѣе въ 1723. и оконченое въ 1747. годѣ. имѣ самимъ писанное, нынѣ же наждивеніи ѣго свѣтлости князѣ Григоріа Александровича Потемкина, дѣлѣ пользы общества изданное въ свѣтѣ. подѣ смѣтряніемъ надворнаго Совѣтника, правѣщаго должностѣ Директора надѣ Новороссійскимѣ училищамѣ, Кольнаго Россійскаго Сѣхраніа при Императорскомъ Московскомъ Университетѣ и Кольнаго Экономическаго Общества къ Санктпетербургѣ члена Василіа Григорьевича Рѣвана. Еъ Санктпетербургѣ при Императорской Академіи Наукѣ 1778. года.“

„Къивжевни радови Ниѣифора Дучиѣа Архимандрита. Къиѣга I. У Биограду штампано у штампарији краљевине Србије 1891.“

„Къивотопис пресвете Богородице“ коѣ је по књиѣи: „Сказаніа ѣ земной жизни пресв. Богородицы“ написаѣ г. Михаило АЕ. и Митрополит ерпски. Издање и штампа А. Пајевиѣа, у Новом Саду 1886. године.

Првиѣх 7 чуда штампѣо сам у цетинској Просвјети¹⁾.

„Кратко моје поучење под свакиѣм чудом, додаѣо сам с највишѣм жељѣом, да ти буде од

¹⁾ Свѣске: X, XI. и XII. год. I, 1889.; Св. I, II. и III. година II. 1890.

онакве користи каква ме је, из љубави према твојој љубави, побудила и дала одважности на тешко предузѣће.

„И молим твоју љубав да ову књижицу примиш сѣ љубављу каквом ти је моја љубав пружа.“

„И молим љубезни по Богу брате Хришћанине — Србине и љубезна сестро Хришћанко Српкињѣ, да љубав ваша надвиси моје недостатке; и да се за моју грјешност самном помолите пресветој Богородици, да ми за њих, не буде супарница на страшном суду.“

„И кличуѣи, нека је Господу Богу: част, слава, и држава, пјевајѣмо пресветој Богородици:

Блѣдичице пріимѣи молітѣкѣ равѣкѣ твојихъ, ѣ избѣки насѣ ѣ всѣкѣи нѣждѣи и печѣли. (Богор. осми глас“).

Има на жалост људи којима „чудеса пресвете Богородице“ спадају у врсту легендарних прича. Ако поједини тако мисле и изражују се, ми свештеници не морамо дијелити њихово мишљење. Па и нека би биле, рецимо „саме легендарне приче у прози“ зар нијесу од многе веће благодати по наш народ, него много идејалистични и легендарни прича и романа, што се у наш народ унесе? Ови слабо доприносе благовољењу нашег народа, шта више многи му иду на уштрб! А кога ће „Чудеса пресвете Богородице“ завести на криви пут? Камо среће, да чудеса пресвете Богородице замјене оне сузне љубавне шкандале наших сестара, које кроз многе разне приче и романа, добијају; помуѣује им свијест грјешним умишљајем, — те у некој боној трзавици проведу дуге зимске ноћи.

Чудеса пресвете Богородице имају други и баш најљепши задатак. Ова женскиње упуѣују на одржање достојанства у процијеѣеној чистоти која узвишује карактер; једном ријечју свакога упуѣују на врата необоривог града, која се отварају небесним кључевима. Треба се осврнути на живот појединиѣх, који се спомињу у чудесима, па ћемо видјети да се њихова историја несударѣ с односним чудом! Сваки који буде читаѣо ову књиѣу биће испуњен вјерѣом у могућство ових чуда, и дубоко се клањањати успомени онога, ко их је прибраѣо и превео.

Наше је скромно мишљење, да су ова чудеса имала утицаја врло похвалног на наше претке, и да могу бити од таквог и данас нашем народу, те за то је свакој хришћанској кући најтоплије препоручујемо.

РУКОПОЛОЖЕНИ КЛИРИЦИ херцеговачко-захолмске митрополије.

Видак Вишњевић из села Вишњева (котар гатачки), свршени богослов, српско-православне богословије у Рељеву, рукоположен је 30. новембра 1891. за ђакона, а 1. децембра и. г. за свештеника, и одређен је на парохију Домрчку у гатачком протопрезвитерату.

Теофан Рудан, монах манастира Завале, рукоположен је 6. децембра 1891. за ђакона, а 8. децембра и. г. за јеромонаха, и додијељен је братству истог манастира.

Јово Мостарица, из Пољица (Попово, кот. требињски), свршени богослов српско-православне рељевске богословије, рукоположен је 1. јануара 1893. за ђакона, а 3. јануара и. г. за свештеника. Одређен је на парохију туљанску у требињском протопрезвитерату.

Јован Ивковић, из села Границе, (котар билећки), свршени богослов српско-православне богословије рељевске, рукоположен је 17. јануара 1893. за ђакона, а 18. јануара и. г. за свештеника, и одређен је на парохију дабарску у столачком протопрезвитерату.

Марко Поповић, из Пљеваља, свршени богослов српско-православне рељевске богословије, рукоположен је 25. јула 1893. за ђакона, а 29.

јуна 1894. за свештеника, и одређен је на парохију жиљевску у протопрезвитерату невесињском.

Ристо Терзић, из Берковића (кот. столачки), свршени богослов српско-православне богословије рељевске, рукоположен је 3. септембра 1893. за ђакона, а 8. септембра и. г. за свештеника, и одређен је на парохију улошку, у протопрезвитерату невесињском.

Стеван Шиниковић, из села Борака (котар коњички), свршени богослов српско-православне рељевске богословије рукоположен је 17. октобра 1893. за ђакона, а 18. октобра и. г. за свештеника, и одређен је на парохију бјелопољску, у протопрезвитерату мостарском.

Томо Братић, из Фојнице (кот. невесињски), свршени богослов српско-православне рељевске богословије, рукоположен је 8. јула 1894. за ђакона.

Јосиф Кочовић, из Фоче свршени богослов српско-православне рељевске богословије, рукоположен је 17. јула 1894. за ђакона, а 20. јула исте године за свештеника и додијељен је своме оцу за помоћника, на лучко-мрежичкој парохији, који ће уједно вршити учитељску дужност у Фочи.

ПРОИЗВЕДЕН.

Илија Инђић, синђел и управитељ манастира Озрена произведен је од Његовог Високопреосвештенства госп. митрополита Ђорђа

Николајевића на дан 15. августа ове године у цркви манастира Озрена на степен *прото-синђела*.

УМИРОВЉЕН.

„Сарајевски лист“ у своје 109. броју од 7. (19.) септембра ове године доноси, да је Високо ц. и кр. заједничко министарство ставило професора и привременог управитеља православне

богословије у Рељеву *Тому Алигића* у стање мира, а управа заводска повјерена је до даље одређе професору реченог завода *Филипу Милошевићу*.

ОДЛИКОВАН.

„Сарајевски Лист“ доноси у своје 111. броју ове г., да је Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизволило је превишњим ријешењем од 20. августа 1894. премилостиво

подарити *архимандриту и игуману манастира Житомишлића*, у Херцеговини, *Симеону Теодоровићу*, витешки крст ордена Франца Јосифа.

ЧИТУЉА.

Глигорије Новаковић,

парох буковачки у протопрезвитерату
петровачко-уначком,

био је од више година слабога здравља, које га је пошљедњих дана изневијерило и болест га тако

обрвала, да је на 21. јула о. г. сасвим пао те је након осмодневног боловања између 29. и 30. јула у 12 сати ноћу у вјечност се преселио.

У недјељу 31. јула изјутра падаше врло лијепа киша, која управо у 2 сата по подне тога дана, кад бијаше и спровод одређен потпуно престаде, те цијела природа потпуно изгледаше,

WWW.UNILIB.RS.

као да и она сама тугу проводи а послје земља се осмјехиваше, као да неку радост показује што опет прима к себи од ње создано.

Спровод је текао у потпуном реду при кому је учествовало свештенство са многобројним народом не само из парохије буковачке него из парохије петровачке.

У цркви колунџкој тијело покојниково опојано је од дотичног надзиратеља К. Новаковића и помоћника му Н. Новаковића, са још 6 свештеника протопрезвитерата овога, а на име: Н. Иваковића из Багаса, Ђ. Зорића из Пркоса, Д. Ђуркуса из Вођенице, А. Бањца из Г. Врточа, М. Кејмана и Давида Прошића оба из Смољана.

Пошто народ није могао у цркву стати, кога је више од 3 части на пољу било, то је на гробу а не у цркви надзиратељ држао надгробно слово¹⁾.

По овоме мртви остатци покојникови сахрањени су у гроб покојног оца му свештеника Јевтимије, који је још у 1849. г. у вјечност се преселио.

Покојни свештеник Глигорије Новаковић, родно се је у Колунџу 25. јануара 1833. год. а рукоположен је за свештеника од блаженопочившег митрополита Игњатија 1864. г. у Сарајеву.

Осим прошлог устанка, кроз које је вријеме био у Далмацији а неколико и у Лици, све вријеме свога службовања свештеничког провео је на парохији петровачкој са покојним му стрицом протопрезвитером Василијем.

Велецијененим ријешењем високопречасне српско-православне АБ. М. конзисторије у Сарајеву од 25. јануара 1891. бр. 186 буде одређен на парохију буковачку, коју је све до смрти служио.

Да је својој свештено-пастирској дужности тачно одговарао и тим, а и својим добрим пона-

¹⁾ Види надгробно слово у овом листу на страни 344. Уредништво.

шањем љубав парохијана, као и свештенства овдашњег задобио, види се и отуда што је множина народа и 8 свештеника на спровод му дошло да му мртве остатке до вјечне куће допрате и пошљедње збогом рече.

Иза покојника остала је јединица му кћи већ удомљена.

Овом приликом не могу пропустити а да не изнесем врлину свештенства протопрезвитерата петровачког, која се састоји у љубави и слози међусобној, којом управо (што и треба) предначе својој словесној пастви, а то се види и отуда, што су сви, којима су околности допустиле и који су позиве благовременно добили, дошли да пошљедњу пошту одаду своме у Христу брату.

Љубав свештенства према покојном свештенику Глигорију Новаковићу очитује се и са тим што ни један не хтједе награде за труд, па и ако им је понуђена била — примити, за које им срдечно захваљујем.

Петровац, у августу 1894.

К. Новаковић.

Димитрије Дукић,

парох добрљински, у костајничком прото-презвитерату

рођен је у селу Миљевићима (кот. Бос. Градишки) 23. априла 1834. г. Рукоположен је за ђакона и свештеника 28. и 29. септембра 1874. у Бањојлуци од митрополита Паисије. Умро 10. августа 1894. у Бос. Костајници код своје куће.

Администрација на упражњеној парохији повјерена је протопрезвитеру Јовану Зечевићу и пољавничком пароху Ђорђу Лазаревићу.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Високопреч. госп. П. Петран. Плавно. Ми нијесмо пријатељи у опште ни какве полемике, а најмање оваке природе, те с тога Вашу изјаву, која би изазвала препирку, нијесмо могли ни штампати. Са изразима дописниковим, које Ви подвргавате својој критици, не само да се не слажемо, него шта више и осуђујемо, ако су злонамјерно написани, и ако се тим хтјела бацити ма на кога не заслужена сјенка. Толико у одговор Вашег умирења ради.

Јером. Симеону. Примили смо — увретићемо.

Сим. Аран. Земуи. Када ред дође увретићемо што сте послали. Према обећању пошаљите и што оригинално. Лист ће вам се слати.

Поп Милош Велимировић. Ваше, преко М. Стајића послато, прегледаћемо, и ако се могло буде увретићемо. Можда ћемо према околностима морати по нешто и измјенити.

Св. Ђоровић, Мостар. Први и пошљедњи број „Б.-Х. Источника“ од 1893. године, на адресу, коју сте нам доставили, послали смо. Наплате за то не тражимо.

ОПОМЕНА.

Умољавају се сви претплатници овога листа нека изволе што скорије послати претплату овогодишњу. На по се позивају се и они изван Босне и Херцеговине да пошаљу дужну овогодишњу претплату.

Тако исто позивају се и неки протопрезвитери и надзиратељи да од подручног свештенства покупе претплату и што прије пошаљу овамо, јер у противном бићемо принуђени истакнути имена њихова као немарних свештеника, који ускраћују материјалну помоћ овом духовном листу.

Власништво и уредништво „Б.-Х. Источника“.